Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 157 (16680) | 1984 оной июлиин 8, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

Россин гүрэндэ Буряад ороной hайн дураараа орохоор 325 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ болобо.

...ТЫН ХЭТЭДЭ АГУУЕХЭ РОССИТАЙ ХАМТАБДИ!

...рэнэй бүридэлдэ Бу... hайн дураараа оро... жэлэй ойдо зорюулаг... С-эй обкомой ба Бу... СР-эй Верховно Сове... суглаан үсэгэлдэр болобо.

...обкомой нэгэдэхи сек... эр А. М. БЕЛЯКОВ ...зуураа, Россин гү... элдэ Буряад ороной ...раа орохоор 325 жэ... ярай hайндэрлэлгэдэ РСФСР-эй Министр... едэй Түрүүлэгшын ор... эр В. И. КАЗАКОВ ...эдээсэбэ. Баярай суг... элмэридэ Эрхүүгэй, ...ластьнуудай, Яхадай АССР-нүүдэй, Лени... Забайкальска сэрэ... ин тугта Забайкальска ...улай округуудай де... хабаадана.

...й hайндэртэ хабаада... лой Арадай Республикын Сэлэнгэ ба Булган аймагуудай, Дархан хотын делегацинууд ерэнхэй.

КПСС-эй обкомой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй үмэнэhөө нүхэр А. М. БЕЛЯКОВ hайндэртэ ерэhэн айлшадые халуунаар амаршалба.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. С. ТИМАШОВОЙ дурадхалаар баярай суглаанай хүндэтэ президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко түрүүтэй КПСС-эй Центральна Комитедэй Ленинскэ Политбюро сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро hунгагдаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр В. И. КАЗАКОВТО үгэ үгтэбэ. (Нүхэр В. И. Казаковой хэлэhэн үгэ газетын мүнөөдэрэй номерто тунхаглагдаба). Баярай суглаан дээрэ түрүүлэгшээр hууhан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Б. С. СЕМЕНОВ «Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орохоор 325 жэлэй ой тухай» элидхэл хэхыень КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. БЕЛЯКОВТО үгэ үгэбэ. (Нүхэр А. М. Беляковой элидхэл газетын энэ номерто үгтэнхэй).

Забhарлалтын hүүлдэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр В. Б. Саганов баярай суглаанай хүдэлмэринс ябуулба.

Баярай суглаан дээрэ Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Н. Г. ЦЫРЕНДАШИЕВ, Яхадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. МАРКИН, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй слесарьнүүдэй бригадир Ю. Н. РОДЬЕВ, Шэтын облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. В. ПОПОВ, республикын Композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Б. Б. ЯМПИЛОВ, Эрхүүгэй облгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Л. Г. ПЫНЬКО, сэрэгэй алба хаагша В. И. ГРИШИН, Тувагай АССР-эй КПСС-эй Кызылэй горкомой нэгэдэхи секретарь Б. П. СВИНЦОВ, МНРП-гэй Дарханай горкомой нэгэдэхи секретарь ПУРЭВЖАЛЫН БОЛД, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай студентка В. Д. ЛУШИНА үгэ хэлээ

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкэдэ амаршалгын бэшэг эльгээхэ гэhэн шиидхэбэри баярай суглаанда хабаадагшад айхабтар ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаба.

...ССИН ГҮРЭНЭЙ БҮРИДЭЛДЭ БУРЯАД ОРОНОЙ ...ЙН ДУРААРАА ОРОhООР 325 ЖЭЛЭЙ ОЙ ТУХАЙ

...С-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВОЙ хэhэн элидхэл

...хэдүүд!

...ной Россин гүрэ... hайн дураа... 325 жэлэй ойе ...манай республи... ажалшад баяр ...ар тэмдэглэжэ

...гаталhан замайн... е согсолходоо. ...бодолоо, хүсэл ...албаран хүгжэл... ргээн дэбжэлгын ...ргы зам зааhан ...и арадуудта, би... ленинскэ харгы ...лбэрилдэг манай ...артида зорюул... С-эй Центральна ...овет гүрэнэй саг ...харал оролдол... ехэ туhаламжаар ...лика ехэ амжал... байна.

...втономито Совет ...еспубликын хүг... лбаран бадаралга ...ёhоной анхарал ...г үргэлжэ хан... түлөө КПСС-эй ...яадай АССР-эй ...едэй Президиу... нүүдэй Соведэй. ...адай үмэнэhөө ...инскэ Централь... СССР-эй Вер... ...й Президиумдэ ...истрнүүдэй Со... ...эй ЦК-гай Гене... ...етарь, СССР-эй ...едэй Президиу... ...шэ К. У. Чер... зүрхэнhөө баяр ...үргэнэбди.

Буряад орон хадаа манай агууехэ Россин таhаршагүй хубинь болоно. Манай хэрэгүүдтэ, зорилгонуудта үнэн зүрхэнэй, саг үргэлжын туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө ехэ анхаралаа хандуулhанайнь түлөө Россин Федерациин правительствын үмэнэhөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди. Хүндэтэ нүхэдүүд, областной партийна организациин Соведүүдэй, ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэhэнэйнь түлөө, шүүмжэлхы ажагпалтануудай ба hайн hайхан хүсэлэнгүүдэй түлөө РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Василий Иванович Казаковто гүнзэгы сэдьхэлhээ баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Манай ороной арадуудай түүхэтэ нэгэдэл, эбдэршэгүй бата хани барисаан хадаа совет обществын түгэлдэр хүсэнэй эшэ үндэhэн болоно. Россин Федерациин ба ороной бусад республиканууд, олон хизаар болон областьнуудтай Буряадай экономическа, соёлой холбоо барисаан бата бэхи юм.

Манай аха дүү холбоо барисаанай, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ үгээ ойлгосоhоной түлөө манай хүндэтэ хүршэнэртэ — эрхүүгэйхидтэ, шэтынхидтэ, яхадуудта, тувынхидта буряадай ажалшадай хани халуун, үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Бусад үндэhэ яhатандал адли, ород болон буряад арадууд хэтэ мүнхын хамтын тэмсэлэй ба ажабайдалай аша туhада ниитэ нэгэн хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа мэдүүлнэ.

XVII зуун жэлэй эхиндэ буряадууд тухай ородуудай түрүүшын мэдээсэлнүүд эли тодо байгаа. Энэ зуун жэлэй тэн үедэ Забайкалиин — хориин буряадууд элшэн сайдуудаа Москва эльгээhэн байна. Тиихэдээ буряад угсаатадай Россин гүрэнэй мэдэлдэ бүридэлдэ hайн дураараа орохон тухай шахаа тангаригай грамота барюулаа hэн.

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа оролго буряад арадай түүхэдэ үндэhэн хубилалтануудай үйлэ хэрэг болоо hэн. Энэнь тэрэнэй аша туhада алба хэжэ, ород арадай материальна ба оюун ухаан бодолой үндэр ехэ соёл буряадуудай дунда нэбтэрүүлхэ, энэ хизаарта гар үйлэдбэриие, худалдаа наймаае, газар тарялангые хүгжөөхэ, нүүдэл байдалтай байhанаа hуурижан түбхинэхэ арга олгоhон байгаа.

Энэнь буряад угсаатадай хоорондохи хёмороое зайсуулха, hандарал hүйдхэлтэ добтолгонуудай гадаадаhаа хэгдэхэдэнь тэдэнэй өөhэдынгөө хамгаалгын хүсэеэ бэхижүүлхэ, экономико болон соёлоо амгалан тайбанаар хүгжөөхэ арга олгоhон юм. Эдэ бүгэдэ буряад арад үндэhэтэдэй нэгэдэлые түгэсхэхын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулаа hэн.

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа оролго Россида ехэ удха шанартай байгаа. Нилээд олон хүн зонтой ехэ газар дайда тэрэнэй бүридэлдэ оробо. Зүгөөр хэрэг ушарынь гансал газар дайда болон тэрэнэй байгаалиин баялигуудта хабаатай бэшэ. Амар шадарай ба Алас-Дурна зүгэй нютагуудые Россин ашаглахынь, Монгол болон Хитадтай, Зүүн-Урда Азиин оронуудтай худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаагаа үргэдхэхынь тула бүри таарамжатай эрхэ байдал байгуулагдаа hэн.

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа оролгын шухала удха шанартай байhые тэмдэглэхэдээ, энэ ушар Россин бусад арадуудтал адли, буряад арадыешье национальна, колониальна дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөлөөгүй hэн гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

В. И. Ленинэй тодорхойлhоной ёhоор. хаанта Росси «арадуудай шорон түрмэ» байгаа. Ажалша буряад арад хаанта засагай, нютагай баяд, ноёдой хатуу дарлалта мүлжэлгэ доро ажаhуудаг бэлэй.

Хаанта засаг арадуудай соёл болбосоролые дараха гэhэн политика бэелүүлхэдээ, тэдэниие барга бүдүүлиг, харанхы мунхаг байдалда байлгахые оролдодог hэн. Буряад ороншье иимэл байдалтай байгаа. Энэ хизаар нютагай ууган зон—буряадууд болон эвенкнүүд өөhэдынгөө хэлэн дээрэ hураха арга боломжогүй, бултадаа шахуу үзэг бэшэг мэдэхэгүй байhан юм.

Соёл болбосоролгүй байhан дээрэhээ шажан мүргэлдэ шүтэдэг hэн. Олон тоото дасан дуган, ламанар, бөөнэр, попууд хаанта засагай ба нютагай баяшуулай үнэн сэхэ түшэг тулгуури болодог, барга бүдүүлиг, мунхаг харанхы байдалда ажалша хүнүүдые байлгахадань дарлан мүлжэхэдэнь тэдэнэртэ туhалдаг байгаа. Хаанта засагай бүхы хашалта харшалалтые буряад арадтай хамта бэе дээрээ үзэhэн Забайкалиин ород ажалшадай hуудал байдал хүндэ хүшэр бэлэй.

Гэбэшье ород болон буряад арадуудай ойртолсолгые хаанта засаг зогсоохо аргагүй байба. Түрүүшын ород хүнүүдэй ерэхэтэй хамта тэдэнэй хоорондохи хани барисаан бэхижэжэ, илангаяа Совет засагай жэлнүүдтэ үзэгдөө дуулдаагүйгөөр hалбаран хүгжөө.

Октябриин революциин урда тээ ажалша Росси ехэ хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо социальна ба национальна дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэлэй хэрэгтэ элсүүлдэг, хаанта засагта эсэргүү, арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба адли тэгшэ эрхын түлөө үнэн сэхэ тэмсэлшэдые өөhэдынгөө дундаhаа

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр В. И. КАЗАКОВОЙ хэлэhэн үгэ

Мүнөөдэр гурбан орденто Буряадай автономито Совет Социалис Республикын ажалшад баяр баясхаланта ехэ hайндэр — Буряад ороной Россин гүрэнтэй hайн дураараа нэгэдэhээр 325 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна. Энэ хадаа гансашье танай республикынь бэшэ, мүн олонациональна Россин Федерациин ниитэ-политическэ ажабайдалай ехэ үйлэ хэрэг болоно. Энээнтэй дашарамдуулан, би РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй зүгhөө таниие, бүхы республикын ажалшадые үнэн зүрхэнhөө дулаанаар амаршалжа, саашанхи ажалдатнай амжалтануудые, баяр жаргал хүсэнэб. Мүн Улаан-Үдэ городой ажалшадые түрэл хотынь Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаhантай дашарамдуулан амаршалнаб.

Нүхэд! Буряад ороной Россин гүрэнтэй hайн дураараа ниилэhэн ушар хадаа буряад арадай бүхы ажабайдалда ехэ удха шанартай байна. Энэ ушарhаа буряад арадта ганса өөрын үндэhэн хубилалтаhаа гадна Россин бүхы арадуудтай экономическа ба соёлой талаар холбоо барисаа байгуулха арга боломжо олгогдоhон байна.

Хаанай хархис засаг өөрынгөө колониальна политикаар арадуудай хоорондын хёмороо зүришэлдөө үүсхэхые хэды оролдоошье hаань, буряад, ород болон бусад арадуудай хани барисаанда hаад хэжэ шадаагүй. Харин хаанай засагта эсэргүү тэмсэл дарлагдажа байhан бүхы яhанай ажалшан арадые нэгэдүүлжэ, тэдэнэй хоорондын хани нүхэсэлые бэхижүүлhэн байна.

Агууехэ Октябриин социалис революци буряад арадые социальна болон национальна дарлалтаhаа сүлөөлжэ, гүрэнэй, ажахын болон соёлой талаар ерээдүйн ехэ харгы тэдэндэ нээhэн байна. Аха дүү арадуудай эбтэй нэгэ бүлэ соо Коммунис партиин хүтэлбэри доро буряад ороной ажалшад алдарта ехэ хүгжэлтын зам баталаа. Энэ арад Забайкалида совет засаг тогтоожо, тэрэниие бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө ехэ хубитые оруулhан байна. Сагаантанаар болон хариин интервентнүүдээр дайлалдаhан, партизан отрядуудта залуу совет засагые хамгаалан ябаhан хүнүүдые мүнөөдэр бидэ хүндэлэн ёhолнобди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Буряад ороной хүбүүд, басагад Эхэ оронойнгоо олон арадуудай түлөөлэгшэдтэй эзм эзмээ ниилүүлэн жагсаалда болоо. Буряадай 35 сэрэгшэд Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ, 45 мянган хүн СССР-эй орден, медальнуудта хүртэhэн байна.

Совет засагай жэлнүүдтэ ород арадай ба оронноймнай бусад арадай туhаламжаар Буряад ороной газар дайда hэргэн хубилаа. Эндэ шэнэ городууд бии боложо, ургаа. Хүдөө нютагуудай шэнжэ шарай хубилан hэргээ. Арад зонойшье социальна бүридэл ондоо болоо. Нүүдэл ажабайдалта арадай хизаар хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай болон ажалша интеллигенциин республика болоожо хубилаа.

Буряад ороной экономикошье ондоо болоо. Нүүдэл мал ажал, ядуу тулюур тараан ажал болон кустарна үйлэдбэриин hуурииe мүнөө хүгжэлтэ түгэс промышленность, гүйсэд оньhожоруулагдаhан хүдөө ажахы эзэлээд байна. Мүнөө республикада машина болон прибор бүтээлгын, электротехническэ, авиационно, горнорудна, нүүрhэ малталгын, модо болбосоруулгын гэхэ мэтэ олон hалбаритай промышленность хүгжэн ургажа байна. Өөрын түлишын-энергетическэ бааза байгуулагданхай. Улаан-Үдын, Тимлюйн, Баян-Голой ТЭЦ-үүд баригданхай. Нютагай шулуун нүүрhээр хүдэлхэ Гусиноозёрско ГРЭС ашаглалгада оруулагданхай.

Локомотив-вагон заhабарилгын, авиационно, «Электромашина» заводууд, прибор бүтээлгын нэгэдэл, нарин сэмбын, мяха консервын комбинат болон бусад мүнөө үеын томо промышленна предприятинуудай продукцинуудаар бидэ омогорхоно гээшэбди. Буряад орондо үйлэдбэрилэгдэн бүтээгдэhэн продукциие Эхэ оромнай дэлхэйн олон оронуудта эльгээдэг.

Зэрлиг тайгын дундуур хада уулануудые дабан совет хүнэй хүсөөр республикын газар дайдаар Байгал-Амарай. түмэр зам татагдаба. Энэ зам республикын үйлэдбэрилтын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөжэ, Буряад ороной байгаалиин баялигуудые ашаглаха талаар ехэ арга боломжо үгэнэ. БАМ-ай ашаглагдажа эхилхэдэ, ороной минеральна түүхэй эдүүдые олзоборилхо хэрэгтэ Буряад ороной хубита оло дахин ехэ болохо. Энэ хэрэгтэ БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадай хубита ехэ байха.

Арбан нэгэдэхи табан жэл республика доторхи социальна хубилалтын ёhото үргэлжэлэл болоhон байна. Үнгэрhэн гурбан жэл соо продукци худалдаха түсэб 100,2 процент дүүргэгдэжэ, үйлэдбэриин хэмжээн 7 процентээр дээшэлhэн байна. Энэ хадаа үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлhэнэй, үйлэдбэридэ наука, техникын туйлалтануудые болон түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлжэ, ажалаа hайнаар эмхидхэhэнэй ашаар туйлагдаа. Энэ жэлдэшье Буряадай ажалшад эрхим амжалтануудые туйлаhан байна. Байгша оной 5 hара соо продукци худалдалгын түсэб 101 процент дүүргэгдэжэ, түсэбhөө гадуур 7 миллион түхэригэй эд бараан худалдагдаhан байна. Энэ хадаа ойн баярай хүндэлэлдэ зорюулагдаhан ехэ бэлэг болоно, энээгээр таниие амаршалнабди.

Хүдөө ажахыдашье ехэ хубилалта болоо. Ленинскэ кооперативна түсэбэй дүүргэлтэ Буряад орондо буряад малшад болон эвенкнүүдэй нүүдэл ажабайдалаа орхижо нэгэ газартаа hууха хубилалтатай нягта холбоотой. Хүдөө ажахые hэргээн хубилалгада гүрэнэй туhаламжа ехэ нүлөө үзүүлhэн байна. Ганса hүүлэй арбан жэлдэ республикын хүдөө ажахыда хэдэн арбаад миллион шахуу түхэригэй капитальна hомололго хэгдээ. Республика дотор үнеэд, хонид болон адуун hүрэгүүд олошоржо, шубууд үсхэбэрилэгдэнэ. Газар тарялан мелиорацилгын ба сабшалан, бэлшээри уhалалгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Табан жэлэй үнгэрhэн гурбан жэл соо энэ хэрэгтэ 415 миллион түхэригэй шэнэ фонднууд hомологдожо, хүдөө ажахын үйлэдбэри 7 гаран процентээр ехэ болоhон байна.

1983 ондо республикын хүдөөгэй ажалшад муу бэшэ ургаса абаа. Гүрэндэ таряа, хартаабха болон мал ажалай продукци худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ.

Хүдөө нютагай түхэл шарайшье hэргэн хубилаа. hүүлэй хоёр табан жэл соо 1 миллион 200 мянган дүрбэлжэн метрhээ дээшэ талмайтай гэр байра, 35 мянган хүүгэдэй hураха hургуули, 15 мянган хүнэй hууритай клубууд болон соёлой байшангууд, 9 мянган хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ саад болон яслинууд баригдаhан байна.

(Эхин. Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

[Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта].

КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баярай суг

РОССИН ГҮРЭНЭЙ БҮРИДЭЛДЭ БУРЯАД ОРОН ҺАЙН ДУРААРАА ОРОҺООР 325 ЖЭЛЭЙ ОЙ ТУХ

дэбжүүлдэг байгаа. Энэ мунхаг харанхы хизаар нютагта сүлэгдэһэн хүнүүд ууган зоной дунда гэгээрүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, буряад арадай түүхэ, хэлэ, һуудал байдалые үргэнөөр шэнжэлдэг байгаа. Сибирьтэ сүлэгдэһэн декабристнууд, хойшонхи жэлнүүдтэнь разночинецүүд арад зоной ухаан бодолдо гүнзэгы ехэ мүр сараа үлөөгөө һэн.

Россин түрүү хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудаар демократическа үзэл бодол, эрдэм, соёл Забайкалида нэбтэрһэн юм. Тэдэнэй үүргэ нүлөөгөөр буряад арадай дундаһаа Д. Банзаров, М. Хангалов, Г. Цыбиков мэтэ элитэ ехэ эрдэмтэд урган гараһан байгаа.

Ородой пролетариадай ба большевигүүдэй партиин түүхын оршондо гараhадань, буряад болон ород арадуудай хани барисаан шэнэ удхатай болоhон юм.

Агуу пролетарска вождь В. И. Ленинэй, тэрэнэй соратнигууд Ф. Э. Дзержинскиин, Я. М. Свердловэй, Н. К. Крупскаягай, С. М. Кировэй, М. В. Фрунзиин Сибирьтэ сүлэлгэдэ байлга эндэ политическэ ухаан бодолой хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэн байгаа. Ленинскэ гвардиин сэрэгшэд И. В. Бабушкин, П. П. Постышев, Е. М. Ярославский, В. И. Курнатовский Забайкалиин ажалшадай дунда ехэ хүдэлмэри ябуулдаг һэн.

Транссибириин түмэр замые барилга Буряадай экономическа үүргэ дүүргээ. Ород хүдэлмэришэд болон таряашадай эршэтэ, габшагай ажалаар баригдаһан энэ харгы зам промышленностиие хүгжөөлгэдэ, хүдэлмэришэн ангиин ургалтада ехэ нүлөө үзүүлһэн байгаа.

Буряад ороной ниитын-политическэ, социально-экономическа ба соёлой байдалда Дээдэ-Үдэ (мүнөө Улаан-Үдэ) болон Троицкосавск (Хяагта) нилээд ехэ үүргэ дүүргэһэн юм. Тэрэ үедөө нилээд ехэ байһан хүдэлмэришэдэй отрядууд нютагай хүн зондо горитой нүлөө үзүүлдэг һэн.

Хоридохи зуун жэлэй эхиндэ Буряад орондо марксистска кружогууд байгуулагдажа захалба. Дээдэ-Үдын социал-демократическа бүлэг эдэнэй дундаһаа онсо шалгардаг байгаа. Залуу большевигууд — паровозно депогой хүдэлмэришэд Шульц болон Гордеев тэрэниие толгойлдог һэн. Элитэ мэдээжэ большевигууд Б. З. Шумяцкий. А. П. Вагжанов, К. А. Масков, А. А. Кузнецов тиихэ үедэ коллективүүдтэ ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байгаа.

Россин пролетариадай революционно хүдэлөөнэй нүлөөн доро буряад арадай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн энэ зуун жэлэй эхиндэ мүндэлжэ, Россидахи революционно ябуулгада ниилэһэн юм. Буряад ажалшадай дундаһаа революционернүүд-большевигууд Ц. И. Ранжуров, М. В. Сахьянова, М. Н. Ербанов, М. И. Амагаев, В. И. Трубачеев болон бусад урган гараа һэн.

Большевигүүдэй партяар хүтэлбэрилэгдэһэн Буряадай ажалшад 1905 оной революцида, 1917 оной февралиин буржуазно-демократическа революцида, Агуу Октябриин социалис революцида эдэбхитэйгээр хабаадаһан байгаа.

Граждан дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй ажалша арад Соведүүдэй засагай түлөө тэмсэлдэ бодоо һэн. Буряад орондо ородууд болон буряадууд, бусад үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэд эвм эвмээ ниилүүлэн жагсажа, сагаантанай сэрэгүүдтэ, булимтарагшадта эсэргүүгээр дайлалдаһан байгаа. Социализмын, пролетарска интернационализмын суртал һургаалнуудта үнэн сэхэ байһанаа шуһаараа баталжа, тэдэнэй олонхид байлдаануудта баатарай үхэлөөр унаа һэн.

Мүнөөдэр, энэ һайндэртөө, бүхы революционернүүд-ленинецүүдтэ, Забайкалида Соведүүдэй засагые тогтоохын түлөө эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаһан Улаан Армиин сэрэгшэдтэ, граждан дайнай партизануудта бүгэдэ арадай талархалаа мэдүүлжэ, хүбүүн ёһоной баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа элирхэйлнэбди.

Агуу Октябриин социалис революци хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе саг нээгээ. Ленинскэ национальна политика бэелүүлгэ тэрэнэй эгээл гол түйлалтануудай нэгэниинь болоно. Пролетарска интернационализмын агуу теоретик В. И. Ленин Россин бүхы арадуудай хүдэлмэришэн ангиин аха нүхэсэлдэ, бата нэгэдэлдэ һаад ушаруулдаг бэрхэшээл түбэгүүдые усадхаха, политическэ, экономическа ба соёлой талаар нацинуудай адли тэгшэ эрхэ хангаха эрилтэ табяа һэн.

Ленинэй эдэ захяа заабаринуудые залан сэхээр бэелүүлгэ манай партида түүхэтэ тон богони болзорто Россин арадуудта эрхэ сүлөө олгохо, орон доторой ба гадаадын мүлжэгшэдэй дарлалтаһаа тэдэниие гаргаха, тэдэнэртэ политическэ эрхэнүүдые олгохо, зохёохы хүсэ шадалыень арьбадхаха бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй оюун ухаан бодолыень бадаруулха, национальна соёл болбосоролыень һалбаруулан хүгжөөхэ, интернациональна коммунис суртал һургаалнуудые баталха арга олгоһон байгаа.

Манай республикын социально-экономическа хүгжэлтэ энээниие тодо хурсаар батална. Буряадай Автономито Республикын 1923 ондо байгуулагдаһан ушар буряад арадай, Буряад ороной бүхы ажалшадай ажабайдалда түүхэтэ үйлэ хэрэг болоо һэн.

Буряад арадай гүрэн түрэтэй бололгын эхиндэ В. И. Ленин байһан юм гэжэ Буряадай ажалшад омогорхол баяртайгаар тэмдэглэдэг. Зүүн зүгэй арадуудай ажаһуудаг нютагуудта РКП(б)-гэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоол тэрэнэй проектээр 1920 оной октябриин 14-дэ баталагдан * абтаа һэн. «Үшөө автономито эмхи зургаануудгүй байһан зүүн зүгэй үндэһэ яһатанда, нэн түрүүн хальмагуудта, бурят-монголнуудта тодорхой эрхэ байдалдань таарама түхэл шэнжэтэй автономиие бодото дээрэнь бэелүүлхые» тогтоол соо хараалагдаһан байгаа.

Парти болон Совет гүрэнэй саг үргэлжын анхарал оролдолгоор, агуу ород арадай, манай ороной бусад арадуудай аха дүү ёһоной үнэн зүрхэнэй туһаламжаар Буряад орон түүхэтэ богони болзорто ажабайдалай бүхы һалбаринуудта үндэһэн хубилалтануудые хэһэн байна.

30-дахи онуудай һүүл багта экономикоёо социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгаха зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдэһэн байгаа. Ажалшадай ухаан бодолдо айхабтар ехэ хубилалтанууд болобо. Бүхы орон соохидол адли, Буряадташье социально-политическэ үзэл сурталай нэгэдэл, совет патриотизм ба интернационализм онсо шэнжэтэй байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу дайнай үедэ эдэ бүхы шэнжэ шанар онсо хүсэтэйгөөр харагдаа һэн. Манай нютагай 120 мянга гаран хүн гартаа буу барижа фронтнууд дээрэ дайлалдаһан, областной партийна организаци бүридэлэйнгөө хахад хубиие армида эльгээһэн байгаа. Дайн байлдаануудта эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө Буряад ороной олон арбаад мянган сэрэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаһан, 35 хүн Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ, 9 сэрэгшэд бүхы гурбан шатын Алдар Солын ордендо хүртэһэн байгаа.

Тылдэ үлэгшэд бултадаа хархис дайсаниие һамна бута сохижо, илалта туйлахын тула шэн габьяата ажалай үльгэр жэшээ харуулаа һэн.

Мүнөө манай орон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойе тэмдэглэхые бэлдэжэ байна. Энэ гайхамшагта һайндэрэй урда тээ манай социалис туйлалтануудые хамгаалгада хэмжээлэшэгүй ехэ эрэлхэг зориг гаргаһан, баатаршалга харуулһан бүхы сэрэгшэдтэ, тылэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Нёдондо Буряад ороной ажалшад ажалай болон политическэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе һайндэрлэһэн байна. Тиихэдээ үнгэрһэн жэлнүүдтэ Буряад орон хэтын урда сагай байдалһаа мүнөө үе сагай дэбжэлтэдэ дабшан хүгжэһэн байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Совет арадуудай аха дүүгэй бүлэдэ оршодог Буряад орон экономимическа болон социальна хүгжэлтынгөө талаар бусад республиканууд, областьнууд болон хизаарнуудтай адли тэгшээр урагшаа дабшана. Мүнөө үе сагта Буряадай АССР хүгжэһэн промышленностьтай, оньһожоруулагдаһан томо хүдөө ажахытай, социалис түрүү соёлтой хүгжэнги республика болон мандана.

Республика дотор машина бүтээлгын, электротехническэ, прибор бүтээлгын, горнорудна, модоной болон модо болбосоруулгын, эдеэ хоолой промышленность, барилгын индустри, али бүхы транспорт амжалтатайгаар хүгжэжэ байна.

Эдэ бүхы гайхамшаг хүдэлмэри хадаа имагтал манай эндэхи арадай ажахые индустриализацилгын замаар хүгжөөхэ талаар гүрэнэй ехэ туһаламжын ашаар бүтээгдэһэн байна.

Локомотив-вагон заһабарилгын, авиационно, шэлэй заводуудай, вольфрам-молибденэй, мяха-консервын комбинатуудай болон бусад предприятинуудай барилгада Москвагай, Ленинградай, бусад олон городуудай түлөөлэгшэд хүдэлһэн байна. Тэдэнэр гансахан барилгын хүдэлмэриие хурдадхаха хэрэг хангалгада хабаадаа бэшэ, харин нютаг зоной дундаһаа эрхим мэргэжэлтэдые һурган бэлдэхэ, республикын хүдэлмэришэн ангиие бүридүүлэн байгуулха хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна бшуу.

Мүнөө үеын промышленностиин хүгжэлтые революциин урда тээхи байдалтай сасуулһанайшье үлүү ха. Тэрэнэй олон һалбаринууд огто үгы газарһаа мүндэлһэн зэргэтэй. 1940 оной байдалтай сасуулбал, промышленна продукци гаргалга 15 дахин ургаа.

Гэбэшье промышленностиин энэ хүгжэлтэ гүйсэд үрэ дүн харуулнагүй. Предприятинуудай мүнөө үеын социальна байдал үндэһөөрөө хубиланхай. Юрын бишыхан мастерскойнуудай орондо республика доторнай эрхимээр оньһожоруулагдаһан предприятинууд хүдэлнэ. Тэндэ дээдэ мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэд ажаллажа байдаг. Олонхи коллективүүд байрын гэрнүүдээр, соёл гэгээрэлэй болон аргалаагын эмхи зургаануудаар хангагданхай гээшэ.

Республикын промышленность самолет болон суднануудые, элдэб янзын приборнуудые, электродвигательнүүдые, вольфрамай холисые, модон хэрэгсэлнүүдые, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые, шэл, шифер, картон, ноoһон бүд, трикотаж хубсаһа, эдеэ хоолой продуктнуудые болон бусад олон зүйлнүүдые бүтээн гаргана. Улаан-Үдэдэ Забайкалиин ба Алас Дурнын түмэр замай поезднууд заһабарилагдана.

Энэ табан жэлэй үнгэрһэн үедэ промышленна олонхи предприятинууд түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Энэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл хахадай түсэбые промышленность үлүүлбэ. Республикамнай энэ табан жэлдэ түсэбһөө гадуур 17 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаһан байна.

Түсэбтэ табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада транспортын бүхы һалбаринууд үндэһөөрөө хубилан шэнэлэгдээ. Түмэр замшад, авиационно болон уһан замай транспортын хүдэлмэрилэгшэд яһала амжалтатайгаар хүдэлжэ байна.

Экономикын хүгжэлтын ябаса хадаа гол түлэб капитальна барилгын байдалһаа дулдыдаха байна. Тэрэнэй хэмжээн саг үргэлжэ ургана. Һүүлэй арбан жэлэй туршада капитальна барилгын хүдэлмэриин хэмжээн хоёр дахин ехэ болоһон байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй һүүлшын гурбан жэлэй туршада хэдэн мянгаад түхэригэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаба. Энэ үеын байдалые урдахи табан жэлэйхитэй сесуулбал, капитальна барилгын хэмжээн 37 процентээр ургаба.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада 840 мянган киловатт хүсэтэй Гусиноозерскын ГРЭС, Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхай, трикотаж гадар хубсаһанай фабрика, «Бурятфермаш» завод болон бусад томо предприятинууд, колхоз болон совхозуудта малай болон гидромелиоративна олон объектнүүд ашаглалгада оруулагдаба.

Социальна болон соёлой ажаһуудалай объектнүүдэй барилга үргэнөөр ябуулагдажа байна. Аэровокзалай, Буряад драмын театрай шэнэ ордон Улаан-Үдэдэ баригдажа дүүрэбэ. Тэрэшэлэн Сэлэнгэ дээгүүр хүүргэ баригдаа. Табан жэлэй эхинһээ хойшо миллионһоо үлүү дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, 8,7 мянган хүбүүд, басагадай һураха һургуулинууд, 400 мянган үхибүүдэй байха эмхи зургаанууд болон бусад олон объектнүүд баригдаһан байна.

БАМ-ай Буряадай участогай барилгын хүдэлмэри хурдан түргэнөөр ябуулагдана. Бүхы магистралиин гол түмэр замые тодорхойлогдоһон болзорһоо жэл урид дүүргэжэ, Октябриин 67 жэлэй ойдо поезднуудые ябуулжа эхилхэ гэһэн зорилгоёо бамовецуудай коллективүүд мүнөө амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Энэ һайндэрэй урдахана эндэхи барилгашад гайхамшаг амжалта туйлажа шадаба. Буряадай участок дээрэ түмэр харгы табилга дүүргэгдээ. 525 километр утатай түмэр зам барижа, Буряадай участогай барилгашад Витим мүрэн хүрэжэ, Шэтын областиин хилэ дээрэ гараба.

Энэ ехэ амжалтаарнь бамовецуудые хани халуунаар амаршалхыемни зүбшөөгыт!

Хүдөө нютагуудта айхабтар ехэ хубилалтанууд боложо байна. Үмсын ажалтан 100 мянган таряашадай ажахын орондо томо колхоз, совхозууд байгуулагдаа. Тэдэнэр дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ томодхогдожо, эрхимээр оньһожоруулагдаһан ажахынууд болон хубилһан байна. Республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ гүрэн айхабтар ехэ мүнгэ зөөри, техникэ туһалан үгэнэ. Мэргэжэлтэй кадрнуудые эльгээнэ.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй, Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэтэй дашарамдуулан, һүүлэй үедэ республикын колхоз, *совхозуудта бүришье ехэ туһаламжа үзүүлэгдэжэ байна.

1942 онтой сасуулбал, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ гурба дахин ургаһан байна бшуу.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада колхоз, совхозуудай хүдэлмэриин үрэ дүн һайжараа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэрэнэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэб гүрэндэ һү худалдалгаар 106 процент, үндэгэ— 105 процент, ноoһо — 100,6 процент дүүргэгдэбэ. Мяха болон ороoһо абаха, худалдаха хэмжээн яһала ургаһан байна. Гэбэшье тэдэниие худалдаха түсэб дүүргэгдээгүй.

Хүдөө нютагуудай үйлэдбэриин арга боломжонууд һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехэ болоһон байна. Таряан ажалай хүдэлмэри гүйсэд оньһожоруулагданхай. Мал ажалай олон комплекснууд, уһалууриин системэнүүд баригдаа. Шубуун ажал эрхилэлгэ, гахай шахалга промышленна үндэһэ һуури дээрэ табигданхай. Хүдөөгэй хүн зоной һуудал байдал эрид һайжаран хубиланхай. Хүдөөдэ байрын гэрнүүдые болон социально-соёлой элдэб объектнүүдые барилга үргэдхэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа үйлэдбэриие томодхохо болон мэргэжүүлхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэжэ байһаниинь элитэ.

Буряад орондо соёлой революци бэелүүлгэ социалис байгуулалтын гол шухала хубинь болоно. Соёлой революци бэелүүлгын үедэ областной партийна организаци бага бэшэ, хүндэ хүшэр ушарнуудые дабаһан байха юм.

Хүн зоной үзэг бэшэггүй байдалые усадхаха, залуушуулые бүгэдэ ниитын һуралсалда хабаадуулха хэрэгые, национальна үзэг бэшэг байгуулга, литературна хэлэ бүридүүлгэ, уран һайханай хүдэлмэри болон искусствые хүгжөөлгэ шиидхэлгэ хадаа гол шухала асуудалнууд байһан зэргэтэй. Тэрэшэлэн хүн зониие медицинскэ талаар хангалгые шэнэдхэн хубилгаха, ажабайдалдахи гээгдэлые усадхаха шухала байгаа.

Гэбэшье парти болон гүрэнэй ехэ туһаламжын ашаар эдэ зорилгонууд амжалтатайгаар шиидхэгдээ. Тиихэдээ тон богонихон болзор соо туйлагдаһан болоно бшуу.

Республика доторнай юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, мэргэжэл шудалха техническэ училищинууд, клубууд, библиотекэнүүд, эмнэлгын эмхи зургаанууд үргэнөөр байгуулагдаа. Бүгэдэ ниитын дунда һургуулиин эрдэм шудалалгада дамжан ороло дүүрэнхэй. Дээдэ дүрбэн, тусхай дунда 22 һургуулинуудта элдэб мэргэжэлтэй кадрнууд бэлдэгдэнэ.

Эрдэм наукын эмхи зургаануудай ажал ябуулга үргэнөөр хүгжэжэ байна. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда эрдэм шэнжэлэлгын 4 институт, 42 лаборатори хүдэлнэ. Эрдэм шэнжэлэлгын хүдөө ажахын институт болон бусад научна эмхи зургаанууд амжалтатайгаар хүдэлмэрээ ябуулна. Тэдэ бүгэдэндэ олон тоото эрдэмтэд хүдэлжэ байдаг.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, республика доторнай мүнөө юрэнхы эрдэмэй болон техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байнхай.

Литература болон искусство улам хүгжэжэ байна. Ажалша зоной ажабайдалай ургажа байгаа оюун бэлигэй үндэһэ һуури дээрэ уран зохёолшодой, композиторнуудай, уран зураашадай холбоонууд, дүрбэн театр (хоёрынь академическэ), филармони, дуу ба хатарай ансамбль амжалтатайгаар хүдэлжэ байдаг гээшэ.

Буряадай литература болон искусство совет соёлой ниитэ элшэ хүсэн доро нэбтэржэ, пролетарска интернационализмын болон гүн сэдьхэлэй үндэр мэдэрэл доро хүгжэн һалбарна. Социалис соёлой дэбжэлтэ, харилсан баяжалга улам үргэдэжэ байна. Тэрээндэ Буряад орон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, совет арадай сэгнэшэгүй туйлалтануудые бэедээ шэнгээн ургана.

Манай ороной ажабайдалдал адляар республикын хүн зоной материальна һуудал байдалай хэмжээн саг үргэлжэ ургана. Тэрэшэлэн худалдаа наймаан, коммунально-ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалга хүгжэнэ.

Экономико болон соёлой хүгжэлтэдэ ехэ амжалтатай байһанай түлөө Буряадай АССР Ленинэй, Октябриин Революциин ба Арадуудай хани барисаанай орденуудаар шагнагданхай. Улаан-Үдэ городые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ һаяхан толилогдобо.

Эхэ ороной эдэ бүхы шагналнууд хадаа Буряадай олон үеын ажалшад — хэдэн мянган хүдэлмэришэд, колхознигууд, мэргэжэлтэд, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалдаг, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдынгөө уялгануудые үнэн зүрхэнһөө бэелүүлэн, республикынгаа хүгжэлтэдэ, һалбаран мандалгада хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ, дүй дүршэлөө сүм зорюулһан ажал хэрэгээр туйлагдаа.

20-дохи, 30-дахи онуудта Буряад орон ерэжэ, барилгануудай талмайнууд дээрэ, һургуулинуудта, элүүрые хамгаалдаг болон бусад эмхинүүдтэ хүдэлһэн эдэбхитэйшүүлые мүнөө сэдьхэлэй дулаан үгэнүүдээр дурсан байнабди. Эдэнэр экономико болон соёлой хүгжэлтэдэ бүхы наһаа зорюулаа бшуу.

Табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлхын болон үлүүлэн дүүргэхын түлөө үргэн дэлисэтэй социалис мүрысөөн хадаа манай үе сагай хүсэн түгэлдэр шэнжэ болонхой.

Байгша ондо тэрэнэй уг удхань эли: ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха гэһэн партиин уряае дүүргэхын түлөө хүдэлмэришэд, колхознигууд, мэргэжэлтэд тэмсэнэ.

Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Тимлюйн цементын заводой, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 581-дэхи СМП-гэй, түмэр замай Улаан-Үдэ станциин, Зэдын районой Оёорой, Хориин районой Үдын совхозуудай, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина», Улаан-Үдын районой «Маяк», Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай коллективүүд арбан нэгэдэхи табан жэлэй үедэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай үрэмдэгшэдэй бригадир А. А. Шагдуров, Улаан-Үдын авиационно заводой токарь В. Е. Анпилогов, нарин сэмбын комбинадай оператор Н. А. Имехенова, Баргажанай леспромхозой модо бэлэдхэдэг бригадые хүтэлбэрилэгшэ В. И. Тормозов, Главбурятстройн 1-дэхи СМУ-гай штукатур-шэрдэгшэ Л. И. Балдакова, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын рельснүүдые дэбдигшэдэй бригадир А. В. Бондарь, Улаан-Үдын локомотивна депогой электровозой машинист Б. Б. Бадмаев, Хяагтын районой тракторно-таряан ажалай бригадые даагша В. Д. Батомункуев, Зэдын районой хонишон, Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Загарайн районой һаалишан Ф. И. Вставская, Түнхэнэй районой мал адуулагша Г. Г. Баданов болон бусад олон түрүүшүүлэй табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэһэн ушар хадаа ажалай баатаршалга гээд нэрлэмээр.

Габшагай ажалай түлөө бүхы ветерануудта, социалис мүрысөөндэ шалгарһан бүхы түрүүшүүлдэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхыемни, Агуу социалис Эхэ оронойнгоо ажана һайхан байдалай түлөө шэнэ илалтануудые туйлахыень хүсэхыемни, нүхэд, зүбшөөгыт.

Шиидхэгдээгүй асуудалнуудта анхаралаа хандуулха гээшэ һайндэрые тэмдэглэхэ хэрэгэй эгээн тааруу зохид арга гэжэ В. И. Ленинэй үгэнүүдые бидэ һанаандаа оруулнабди. Тиимэһээ амжалтануудаа согсолон байхадаа, арадай ажахын ба соёлой хүгжэлтын саашанхи зорилгонуудта, дутуу дунданууда анхаралаа хандуулха ёһотойбди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Буряадта промышленна хүгжэлтын ургалтын эршэ хэдэн шалтагаануудһаа уламжалжа, аалидаха шэнжэтэй болоод байна. КПСС-эй Центральна Комитет иимэ байдалай үзэгдэһые мэдэнхэй юм. 1981 оной январьта «1981—1985 онуудта ба 1990 он хүрэтэр Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ талаар хэмжээнүүд тухай» тогтоол КПСС-эй ЦК ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаа һэн.

Теэд энэ тогтоолнуудта хараалагдаһанай зэргээр арадай ажахые хүгжөөлгын эршын туйлагдаагүй байһаниинь харамтай. Үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, эрдэм техникэ болон түрүү технологи нэбтэрүүлхэ талаар хүдэлмэри һалбаринуудай ба предприятинуудай бирагүйгөөр бэелүүлһэн ушарһаа эдэ дутагдалнууд ехэнхидээ болоно. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэл, «Электромашина», «Теплоприбор», асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй, Кировэй нэрэмжэтэ заводууд энэ талаар бусадта орходоо, зарим тэды һайн үрэ дүн туйлана. Харин бусад предприятинуудай энэ шухала хэрэг бэелүүлгые шэнжэлэн харахада, мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюусанагүй.

Ажалай бүтээсын талаар түсэбэй бүхыдөө үлүүлэн дүүргэгдээд байхада, зарим предприятинууд тус даабарияа хараалагдаһан хэмжээндэ хүргөөгүй байха юм. Тиихэдэ энэ оной 6 һарын туршада республика дотор продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха түсэб дүүргэгдээгүй.

Материально-техническэ хангалтын дутуу дундануудһаа, ниитын зөөридэ эзэн бусаар, хайра гамгүйгөөр хандадаг ябадалнуудһаа ба мүн ажалай болон үйлэдбэриин бирагүй эмхидхэлһээ боложо, олон предприятинууд жэгдэ бэшээр хүдэлнэ. Энэ ушарһаа уламжалан, продукци саг соонь эльгээхэ журам тэдэнэр хазагайруулна бшуу.

Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада предприятинуудай гурбанай нэгэ хубинь хэлсээтэ уялгануудаа бэелүүлээгүй.

1990 он хүрэтэр промышленностиие хүгжөөлгын шухала шэглэлнүүдээр 7 тусхай программа республика доторнай мүнөө зохёогдожо байна. Үйлэдбэриие һэльбэн шэнэлхэ ба шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха ба үнэ сэнгыень доошолуулха талаар хэмжээнүүд тэдээн соо хараалагдана.

Тус программануудые түргэнөөр бүридхэн зохёожо, үйлэдбэриин хүгжэлтые эршэдхэхын, ашаг үрыень дээшэлүүлхын тула хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые бэлдэхэ хүдэлмэриин харюусалгатай хаһа тулажа ерээ. Энэ сагай гол шэглэлнүүдые тон зүбөөр, эрдэмэй ёһоор тодорхойлхо, тэдэниие шиидхэлгын аша үрэтэй арга замуудые хараалха, манай бүхы һалбаринуудай үйлэдбэриин хүсэ шадалые гүйсэд дүүрэнээр элсүүлхэ хэмжээнүүдые зохёохо гэһэн зорилго табигдана.

Түлишын-энергетическэ үндэһэ һуурие хүгжөөхэ хэрэг гол зорилго байһаар. Улаан-Үдэ хотодо 2-дохи ТЭЦ-эй барилгада, Гусиноозерско ГРЭС-ые үргэдхэлгэдэ, Түгнын шулуу нүүрһэнэй уурхайе ашаглалгада областной партийна организациин гол анхарал хандуулагдаха ёһотой.

БАМ шадарай газарые ажахын талаар ашаглаха асуудал мүнөө бидэ шиидхэхэ болонобди. Хойто районуудай байгаалиин баялигуудые комплексноор ашаглаха программа тус-тус албан зургаануудтай хамта зохёохо, бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Бүхы һалбаринуудай хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаха юм. Хүдэлгэгдэжэ байһан оньһон түхеэрэлгэнүүдые зэбсэгжүүлхэдээ, шэнэ технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, мүнөөнэй машина болон материалнуудые хэрэглэхэ, бар хүсөөр хэгдэдэг ажал хороохо хэрэг шадамараар, эршэмтэйгээр бэелүүлхэ гэһэн зорилго табигдаа.

Капитальна барилга һайжаруулха талаар горитой хэмжээнүүд дүүргэгдэхэ зэргэтэй. Мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрэнэй эршэмтэй хүгжэлтын үедэ энэ талаар ургажа байһан эрилтэнүүднай хангагданагүй, арадай ажахын зарим һалбаринуудай хүгжэлтэ удаарна. Иимэ байдалай шалтагаануудай нэгэн гэбэл, барилгын индустриин үндэһэ һууриин мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмэ бэшэ байһан ушар мүн. Бидэ тус асуудалда тон анхаралтайгаар хандаха ёһотойбди.

Ажалай ба үйлэдбэриин бирагүй эмхидхэл нүгөөдэ шалтагааниинь болоно. Барилгын хэрэгсэлнүүдые, материальна ноосэнүүдые сасан хүдэлхэ ябадал үшөө усадхагдаагүй зандаа.

Байгша ондо Главбурятстройн, Улаан-Үдын ТЭЦ-эй барилгын управлениин, «Улан-Удэтрансстрой» трестын, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй олон коллективүүд бии байгаа арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэнэгүй.

Шэнэ табан жэлэй туршада барилгын эмхинүүдые томодхохо, хүсэтэй болгохо гэһэн зорилго шухала хэрэгнай болоно. Энэ талаар харюусалгатай, шэглүүлэгдэһэн ехэ хүдэлмэри Главбурятстрой ябуулха гээд хүлеэнэбди. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хүдэлмэриин хэмжээн горитойгоор ургаха юм.

БАМ дээрэхи хүдэлмэриин дабшасые аалидуулжа болохогүй. Тоннельнүүдые бүтээхэ, станцинуудые, депо, станцинууд шадархи замые ба социально-соёлой объектнүүдые барилгын хүдэлмэриие дүүргэхэ талаар нилээд ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри бэелүүлэгдэхэ байна.

Мүн транспортна хэрэгсэлнүүдые мүнөөдэрэйхиһөө бүри һайнаар ашаглаха хэрэгтэй.

Хүдөө ажахыдашье олон дутагдалнууд ба шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии. Республика дотор ороoһо таряа, хартаабха, овощ үйлэдбэрилгэ аалияар ургана. Тэжээлэй бааза хүсэдөөр хангагданагүй, мал шахан таргалуулха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Тиигэжэ мал ажалай продуктнуудые, илангаяа мяха үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ түсэб ехэ бэрхэшээлтэйгээр дүүргэгдэнэ.

Партийна, советскэ органууд, РАПО ажахы бүхэндэ таряалан болон фермэнүүдэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар бодото хэмжээнүүдые абаха, эзэн бусаар хандаха ба түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлгэдэ журамгүйгөөр хандаха ябадалтай эрид тэмсэхэ, хүдэлмэриин бүхы талада — үйлэдбэрилгэдэ, зөөлгэдэ ба хүдөө ажахын продукци хадагалалгада ушардаг гээлтэнүүдые усадхаха гэжэ оролдохо уялгатай.

Мүнөө үедэ ургасые дээшэлүүлхэ, ороoһо таряа, хартаабха, овощ болон малай тэжээл ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха шухала. Тиимэһээ газар таряалангай эрдэмһээ үндэһэтэй зональна системые миин хооһон үгөөрөө бэшэ, харин бодото хэрэг дээрэнь нэбтэрүүлхэ талаар үсэд шанга хүдэлмэри ябуулагдаха, газар таряалангай системээр хараалагдаһан агротехническэ хэмжээнүүдэй бүхы комплексые бэелүүлхэ шухала. Органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые үндэһөөрнь дээшэлүүлхэ. Мелиораци хэгдэһэн бүхы газарай ашаглалгые һайжаруулха. Тэрэниие ороoһо таряа, хартаабха, овощ болон малай тэжээлые ямаршье уларилтай жэлдэ тогтууритай һайнаар абаха найдамтай тулгуури болгохо эрилтэ табигдана.

Мал ажалай талаар һүрэгүүдые олошоруулха хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, малай ашаг шэмые, илангаяа үнеэдэй һү шэмые найдамтайгаар дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдагдадаг продукциин шанарые эрид һайжаруулха, адууһа малые бүрин бүтэн байлгаха ба үхэл гарзатай тэмсэхэ талаар бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула хүдөө ажахын органууд, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд малай харууһа ба эдеэлүүлгые һайжаруулха, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ, ветеринарно-саралгын хэмжээ ябуулгануудые саг соонь үнгэргэхэ, тэжээл буйлуулжа, бэлдэжэ, малда үгэхэ, һү һаалиин мал ажалда поточноцехэй гурим нэбтэрүүлхэ түрүү технологинуудые хэрэглэхэ шухала.

Мүн экономическа хүдэлмэриие горитойгоор һайжаруулха, тоо бүридхэлдэ нарин гурим тогтоохо, илангаяа отделенинүүдтэ, бригаданууд болон фермэнүүдтэ эхин тоо бүридхэлые гуримшуулха саг ерээ.

Холын хараата ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ зуураа, үдэр бүриин хүдэлмэри амжалта олгодог юм гэжэ минуташье мартажа болохогүй.

Тэжээл бэлэдхэхэ, үбһэ хуряаха болон силос дараха, ногооной гурил бэлдэхэ хүдэлмэриие заахашье гэдэргэ татангүйгөөр, дүүрэн хүсөөрнь ябуулха болонобди.

Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие бүтээсэ ехэтэйгээр ябуулха, хуряалгын бүхы техникые ба хүнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөөдэрэй хэрэг мүн.

Зорилго юуб гэхэдэ, бүхы зүйлэй тэжээлые бэлдэхэ түсэбые заатагүй дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ ёһотойбди.

Һү үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ хэрэгтэ, зундаа малые бэлшээн таргалуулгада ба мяханай мал шахан таргалуулха хүдэлмэридэ анхаралаа ехээр табижа, эдэ продукцинуудые бэлэдхэхэ гурбадахи кварталай болон бүхэли жэлэй түсэбые бэелүүлх[э] бигдана.

Ургаса хураа[...] Тиимэһээ таря[...] бүхы техникые, [...] тоогуудые ба [...] лэдэг машинану[...] рилжа саг соо[...] кадрнуудые б[...] ехэ удха шанар[...]

Арадай ажах[...] хүгжэлтые тодо[...] раа, хангалгын [...] нуудай хүдэлм[...] дань хүгжөөхэ [...] һайжаруулха ту[...] байна. Нэн түрү[...] болон социальн[...] рилгануудые хү[...] лаар эгээн хүс[...] нүүдые абаха, [...] оруулха түсэб [...] лүүлэгдэхэ зэрг[...]

Байгаалиие ха[...] хы хэмжээнүүд[...] хүдэлмэрээ са[...] гадхаха, тэрээнэ[...] кын хүн зониие [...] хабаадуулха бол[...]

Хэрбээ ажалш[...] вэй эмхитэй һ[...] бодолтойгоор са[...] дэлжэ байгаал һ[...] зорилгонуудай а[...] шиидхэгдэхэ ба[...] жеггүй.

Бидэнэр ажал[...] ша хэрэгээр, [...] хандадаг ябадал[...] га тэмсэлээ [...] энээндэ олонии[...] үргэхэ, дүүрэн [...] дэлдэггүй, голо[...] олониитэдэ хэр[...] хулжагшадта хү[...] абаха уялгатай[...]

Ажалай эмхид[...] лөөһые нарижу[...] руулха, арадай [...] һалбаринуудта [...] ряд нэбтэрүүлхэ[...] та бүри ехээр [...] ерээ.

Социалис ёһо[...] тэмсэл соогуур [...] стной партийна [...] эмхидхэлэй тал[...] Мүнөө тэрэнэй [...] мянга гаран [...] тоологдоно. Ар[...] дуудай Соведү[...] Профсоюзуудай [...] стной комсомол[...] циин бэелүүлһэ[...] гүүд бага бэшэ[...]

Манай республ[...] циональна. [...] ородууд болон [...] һаа гадна эндэ [...] циональностиин [...] ажаһууна. Ажал[...] вүүд мүн лэ о[...] шэнжэтэй. Тэнд[...] тэй эетэйгээр, [...] бэе бэедээ ту[...] дүүгэй хани б[...] рим баримтала[...]

Партиин [...] шиидхэбэринүүд[...] областной пар[...] заци, совет о[...] дынгөө ажал я[...] национальностьн[...] шадай талые ба[...] харалсадаг, тэд[...] лэгшэдые гүрэн[...] органууд боло[...] организацинууд[...] на.

Үзэл сурталай[...] ажалшадые, һур[...] сизм-ленинизмы[...] риотизмын ба [...] интернационализ[...] римаар, манай [...] хамгаалхаар хо[...] байхаар хүмүүж[...] мэриие һайжар[...] манай шухала [...] тэдэнэр тоолоно[...]

Һаяхан КПС[...] апрелиин Плену[...] Соведүүдэй аж[...] нарижуулан һай[...] ралсалые хуби[...] тодорхой зорил[...] биһан байна. КП[...] Генеральна сек[...] Черненко Плену[...] хэлэхэдээ, сове[...] политическэ си[...] дань нарижуула[...] ха, социалис [...] хүгжөөхэ, олон[...] хэшээлые хүг[...] шуулые һургаа[...] нис ёһоор хү[...] муудые гүнзэг[...] бүхы талаһаа [...] харуулаа.

Эдэ зүбшэл[...] нууд манай о[...] тийна организа[...] абтажа, хэлбэри[...] лүүлэгдэжэ бай[...]

Республикымн[...] — совет арад[...] нэгэ хубинь бо[...] марксизм-ленини[...] бодолдо үнэн [...] патриотизмын [...] интернационали[...] тэй, коммунис [...] дэй түлөө тэм[...] тэйгээр хабаада[...] гээшэ.

Россин гүрэнэ[...] ной һайн дура[...] 325 жэлэй о[...] ажалшад оюун [...] гэс хүсэтэйгөөр [...] съездын, КПС[...] удаадахи Плену[...] хэбэринүүдые б[...] зоригтойгоор, [...] ээлжээтэ XXVII [...] лай шэнэ а[...] тэмдэглэхээр у[...]

Манай агууех[...] Совет Социалис[...] нуудай Союз м[...] гой!

Манай Ленинс[...] парти — манай [...] тануудые эмхид[...] ридагша — манда[...]

...СС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан

...ТЫН ХЭТЭДЭ АГУУЕХЭ РОССИТАЙ ХАМТАБДИ!

...В. И. КАЗАКОВОЙ хэлэhэн үгэ

Эхиниинь 1-дэхи

дай ажахые хүтэлбэрилэлгын арга онолнуудые шанаржуулха талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри мүнөө ябуулагдажа байна.

Манай экономикын бүхы һалбаринуудые холын хараатайгаар хүгжөөхэ зорилгоор партимнай тодорхой хэмжээ ябуулганууды хараална.

Ороной эдеэ хоолой программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Арадай хэрэглэмжын эд бараа болон хүн зондо үзүүлэгдэдэг хангамжын системые хүгжөөхэ комплексно программа зохёогдоно. Оронойимнай Зүүн зүгэй районуудта түлишын—энергетическэ программа зохёон бэелүүлхэ хэрэгэй гүнзэгы удха шанартай байhан ушар онсологдоно. Юуб гэхэдэ, эдэл программын бэелүүлэгдэhэнэй ашаар, оронойимнай Зүүн районууд бүри түргэн хүгжэхэ байна бшуу.

Үйлэдбэриин хүсэнүүдые ороной зүүн районуудта хүгжөөхэ зорилготойгоор партиин хараалан бэелүүлжэ байhан программын ёhоор, Буряадай АССР-эй промышленность болон хүдөө ажахын урда шэнэ тодорхой зорилгонууд ба эрилтэнүүд табигдана.

Ойрын жэлнүүдтэ республика дотор түлишын—энергетическэ бааза, үнгэтэ металлурги, машина бүтээлгэ, химическэ, электротехническэ, ой модо болбосоруулгын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность илангаяа түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Барилгын индустриин баазые бэхижүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана.

Буряадай АССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдые 1990 он хүрэтэр хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдээжэ тогтоолой ёhоор, барилгын талаар, предприятинуудые үргэдхэлгын ба шэнэлэн hэльбэлгын, промышленна продукци, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгын талаар үргэн ехэ программа хараалагданхай. Мүн энэл тогтоол дотор ажалшадай социальна хүгжэлтын, hуудал байдалые hайжаруулгын асуудалнууд тодорхойлогдонхой. Урдаа табиhан эдэ зорилгонуудые бэелүүлhэнэй ашаар республикын үйлэдбэрилхы хүсэн юрэнхы дээрээ нилээд дээшэлжэ, хүгжэлтынгөө шэнэ, үндэр шатада гараха байна.

Промышленностиин хүгжэхэ тума республикынгаа үзэсхэлэн hайхан байгаалиие, тэрэнэй баялигуудые аршалан хамгаалха хэрэгые хараhаа алдажа болохогүй гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Байгал далайе, Сэлэнгэ мүрэниие, бусад нуур болон горходые бузарлаха хэрэгые эрид шууд хорижолжо, хинаха талаар бүхы хэмжээ ябуулгануудые хараалха шухала. КПСС-эй Центральна Комитет, Совет правительство байгаалиин баялигуудта гамтайгаар хандаха гээшэ танай hангин зорилго гэжэ нэгэтэ бэшэ hануулдаг гээшэ.

Энэ газарай ээзд байhан тула, коммунистнууд хадаа бидэ байгаалиин баялигые үрэ схэтэйгөөр ашаглан хэрэглэжэ, ерээдүйн үеын хүн зондо үзэсхэлэн hайхан оршон байгаалияа, тэрэнэй үнэтэ баялигуудые зангаарнь дамжуулан үгэхэ уялгатайбди.

Республикын хүдөөгэй ажалшадай урда табигдаhан зорилгонууд мүн лэ харюусалгатайшье, ехэнүүдшье гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Буряадай АССР-эй колхоз, совхозууд 1985 он болотор ороохо таряа үйлэдбэрилгые 570 мянган тоннодо, хартаабха — 250, овощ—43, мяха—115, hү —263 мянган тоннодо хүргэхэ, 243 миллион хэhэг үндэгэ үйлэдбэрилхэ, 6,9 мянган тонно нооhо хайшалха даабаритай.

Үйлэдбэриие оньhожоруулгын, мал ажалые промышленна үндэhэн дээрэ гаргалгын асуудалнууд үшөө хүсэд шиидхэгдээгүй байhаар. Гадна ажалшадые овощоор түхэреэн жэлэй туршада таhалгаряагүйгөөр хангахын тула хушалтатай хүрьhэн дээрэ овощ ургуулалгые саашадань аша үрэтэйгөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаха болоно.

Буряадай АССР-эй хүдөө ажахы мэргэжэлтэдээр гүйсэд хангагданхай, мүнөө үеын техникээр түгэс зэбсэгжэнхэй. Ороной эдеэ хоолой программаар хараалагдаhан шатада хүрэхэ арга боломжо танда гүйсэд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ үйлэдбэриин нөөсэнүүдые шадамараар ашаглалга гүнзэгы удха шанартай болонхой. Иимэ нөөсэнүүд танай республикада бии. Амжалта түйлахын тула ажал хүдэлмэриеэ шадамар бэрхээр эмхидхэхэ, тобшолбол, мэргэжүүлгые ба үйлэдбэриие хамжаанай үндэhэн дээрэ хүгжөөлгые анхарха, газар нютагай эрхэ байдалда таарама севооборо-дуудые нэбтэрүүлхэ, уhалагдадаг газарай ашаг үрые дээшэлүүлхэ, ургаса ехэтэй хүдөө ажахын культурануудые зональна системын ёhоор тааруулан тариха, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэрэй малнуудые ажахынуудта олон болгохо шухала.

Республикынгаа үйлэдбэриие хүгжөөжэ, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлөөр таhалгаряагүйгөөр хангалгын хэрэгтэ тодорхой хубитаяа оруулхын тула хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хүсэ шадалаа гамнаха ёhогүй.

Областной партийна организациин хүтэлбэри доро совет Буряад ороной ажалшадай урдаа табиhан эдэ зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ, экономико болон соёл культурынгаа хүгжэлтэдэ шэнэ шатануудые түйлаха, тиин манай ороной хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые оруулха байhандань РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум болон Министрнүүдэй Совет бата найдамтайгаар этигэжэ байhанаа элирхэйлнэ.

Гайхамшагта ойн баяраартнай дашарамдуулан, таанадые үшөө дахин амаршалаад, ажалай шэнэ амжалта түйлахыетнай, элүүр энхэ, зол жаргалтай, урагшатай hайн ябахыетнай үнэн зүрхэнhөө хүсэнэб.

КПСС-эй Ленинскэ национальна политика мандаха болтогой!

Манай агуухэ Эхэ орон— Совет социалис Республикануудай Союзда алдар солол!

Н. Г. ЦЫРЕНДАШИЕВ, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ:

— Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряадай hайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойн баярай интернациональна hайндэрөөр таанад, бүгэдэндэ халуун амаршалга республикын хүдөө ажахын ажалшадай зүгhөө хүргэхыемни, КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэтнай шэнэ түгэс амжалтануудые хүсэхыемни зүбшөөгыт,— гэжэ тэрэ эхилбэ.

Энэ үйлэ хэрэг хадаа буряад арадай түүхэдэ айхабтар ехэ удха шанартай бшуу. Юуб гэхэдэ, арадаймнай саашанхи хуби заяан тодорхойлогдоhон гээшэ.

Хаанта засагай хатуу шанга эрхэ байдалда буряад арад Россин бусад арадуудтал дабхар ехэ дарлалта, мүлжэлтэ доро байгаа. Сүлөөтэ, ёhото хүгжэлтэ тухай бодохыншье аргагүй саг hэн. Агууехэ Октябриин социалис революци илан мандажа, буряад арад хүгжэлтын түгэс замда гараhан юм.

Түрэл Коммунис партидаа, Совет гүрэн түрэдөө, агууехэ ород, Эхэ оронойнгоо бусад арадуудта экономико, социальна болон соёлой хүгжэлтэнүүдые түйлаха хэрэгтэ туhалhанайнь түлөө буряад арад үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Мүнөө Буряадай АССР— СССР-эй аха дүү арадуудай бүлэ соо бүрин эрхэтэйшүүлэй нэгэн, гэгээн hайхан ерэхэ ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар алхалан ябана.

Гээгдэнги, түлюур ажабайдалтай буряад hуурингуудта Совет засагай үедэ болоhон асари ехэ хубилалтануудые манай колхозой жэшээ дээрэ баримталан харуулжа болоно.

Манай колхоз ёhотойл мүнөөнэй ажахы юм. Манда 70 гаран трактор, 35 комбайн, 40 гаран автомашина бии. Колхозоймнай фермэнүүдтэ, хониной гүүртэнүүдтэ, поли ба нуга сабшалан дээрэ буряад, ород, украин, белорус, татар, узбек болон бусад арадуудай түлөөлэгшэд эбтэй зэтэйгээр нэгэ бүлын ёhо гуримаар ажалладаг, ажаhуудаг. Эдэнэйл габшагай ажалай аша үрөөр ажахымнай эршэ түгэсөөр хүгжөөгдэнэ гээд тэрэ онсо тэмдэглэбэ.

Хэрбээ тус колхозой түүхые абажа хараа hаа, тэрэниие байгуулха, хүгжөөхэ замда ород, буряад болон бусад арадуудай түлөөлэгшэд мүн лэ бии юм. Жэшээнь, ород Леон Авдеевич Васильев, буряад Цырен Семенович Семенов гэгшэд олон жэлэй хугасаада ажахые хүтэлбэрилhэн байдаг.

«Знамя Ленина» колхозой гэшүүд Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряадай hайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойн баярые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоод, абаhан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлээ.

— Колхозоймнай гэшүүд 1984 оной ба табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые бүхыдэнь сүм дүүргэхын тула оролдохо, хүсэ шадалаа элсүүлхэ гээд баярай суглаанда хабаадагшадые ажахын парткомой ба правлениин даабаряар найдуулхыемни зүбшөөгыт,— гэжэ тэрэ үгынгөө эсэстэ хэлээ.

Ю. Н. Родьев, Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводой слесарьнүүдэй бригадир, СССР-эй Верховно Соведэй депутат:

Энэ жэбхаланта hайндэрые манай республикада ажаhуудаг, ажалладаг олон ондоо үндэhэ яhанай түлөөлэгшэд нэгэ хүн шэнгеэр тэмдэглэжэ байна. Энэ хадаа манай социалис Эхэ ороной олон яhанай түлөөлэгшэдэй эбдэршэгүй хани барисаае гэршэлнэ бшуу.

Россин гүрэнтэй Буряад ороной hайн дураараа ниилэhэн ушар хадаа гансашье буряад бэшэ мүн энэ хизаар нютагта ажаhуудаг бүхы арадай ажабайдалые хубилгаhан гээшэ. Гэбэшье Буряад орон имагтал Агууехэ Октябрьска социалис революциин hүүлээр КПСС-эй ленинскэ национальна политикын ашаар, КПСС-эй Центральна Комитедэй болон совет правительствын анхарал оролдолгоор хүгжэн hалбарhан байна. Совет засагай үедэ республикын экономико ехээр урган хүгжөө. Мүнөө энэ хадаа олон hалбарита промышленна үйлэдбэри болон гүйсэд оньhожоруулагдаhан, хүдөөгэй хүдэлмэришэн анги болон колхозно таряашадhаа бүридэhэн олон мянган ажалшадтай хүдөө ажахы болоно. Совет засагай оролдолгын ашаар Буряад орондо техническэ интеллигенци, бэлигтэ уран зохёолшод, уран зураашад, композиторнууд болон артистнууд олошоронхой. Совет засагай үедэ Буряад орондо болоhон асари ехэ социально-экономическа хубилалтануудые республикын промышленна гигант, Ленинэй орденто манай заводой жэшээ дээрэ хаража болохоор.

1932 ондо Буряад орондо түрүүшын томо промышленна предприяти барижа эхилхэдэнь буряад, ород, украин, казах, татар болон бусад олон яhатанай хамта хүдэлhэн ушар хадаа СССР гүрэнэй олон ондоо үндэhэ яhатанай эбдэршэгүй хани нүхэсэлые харуулhан байна. Мүнөөшье манай заводто оройнимнай 38 яhатанай түлөөлэгшэд хүдэлдэг юм. Тэдэнэр гансашье заводойнгоо алдарта намтарые үргэлжэлүүлнэ бэшэ, мүн гүрэн түрынгөө ехэ хэрэгүүдтэ хубитаяа оруулна бшуу. Заводоймнай коллектив өөhэдынгөө түрүү хүдэлмэришэдөөр — вагон хабсаралгын цехэй слесарьнүүдэй бригадир, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Ажалай Алдар Солын III шатын орденто В. А. Попов, шэрэм шудхалгын цехэй мастер, Арадуудай Хани барисаанай орденто С. В. Бузаева, дизельнэ цехэй слесарь, Ажалай Улаан Тугай орденто С. И. Маковей болон бусадаар омогорхоо.

hүүлэй жэлнүүдтэ заводоймнай үйлэдбэри ехээр үргэдэн хүгжөө, предприятимнай техническэ талаар гүйсэд оньhожоруулагдаа. Эндэ ВЛ-80 түхэлэй шэнэ электровозууд, хүсэтэ тепловозуудай дизельнүүд заhабарилагдадаг болоо. Заводоймнай hэльбэн заhабарилга үргэлжэлhөөр. Шэнэ цехүүд баригдана.

Минии 30 гаран жэлдэ хүдэлжэ байдаг дизельнэ цехэй коллектившье олон ондоо үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэдhөө бүридэдэг юм. Манай цехтэ ородууд, буряадууд, татарнууд, казахууд болон бусад яhатан эбтэй зэтэй нэгэ бүлэ шэнгеэр хүдэлжэ байдаг. hүүлэй хэдэн жэлдэ бидэ түсэбтэ даабаринуудаа саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэбди. Хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй нарин журамтай үндэр харюусалгатайгаар ажаллаhанай ашаар бидэ продукциингаа шанарые эрид hайжаруулhан, тепловозуудай зүрхэн гэгдэдэг шэнэ, хүсэтэ дизельнүүдые заhабарилдаг болонхойбди. Цехэймнай олонхи бригаданууд нэгэ нарядаар, ажалдаа хабаадаhанай коэффициентээр салин хүлhэеэ хубаарилан хүдэлнэ.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын захяа заабаринуудые бэелүүлэн, заводойнгоо 60 жэлэй ойе эрхим амжалтануудаар угтахаар, энэ жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые гүйсэд дүүргэхээр зоригжонхойбди.

Б. Б. ЯМПИЛОВ, СССР-эй арадай артист, республикын композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ:

— Түүхэдэ болоhон зарим үйлэ хэрэгүүд арадуудай ухаан бодолдо мартагдахагүйгөөр хадуугдахаhаа гадна он жэлнүүдэй ошохо тума үшөө хурсаар гүн удхаяа элирхэйлдэг байна. Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа ороhон ушар эгээл тиимэ түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдэй нэгэн мүн.

Би композитор хүм, тиимэhээ өөрынхеэрээ түүхын энэ хуудаhаар hонирходогби. Тэрэ үеын үйлэ хэрэгүүдтэ «Үхэлhөө хүсэтэй» гэhэн мүнөө манай театрта табигдажа байгаа оперо зорюулагданхай. Энэ зохёолоо бэшэхын тула олохон түүхэтэ документнүүдтэй танилсааб. Тиихэдээ Россин гүрэнтэй hайн дураараа ниилэhэн ушарнай манай арадые харин ээмдэлгэhээ, үхэжэ хосоролгоhоо абараа гэhэн hанал бодолдо ерээб.

hаяхана Ц. Б. Цыдендамбаевай «Буряадай түүхын гол шатанууд ба угай бэшэгүүд» гэhэн ном hонирхон уншааб. Мэдээжэ буряад эрдэмтэн ганзага ниилүүлhэн ород ба буряад зоной хэр угhаа хойшо эбтэй зэтэй ажаhуудаг ушарые этигэмээр баримталан харуулна. Буряадуудай түрүүшын ород зониие хани халуунаар угтаhан тухай Дандар Аюшеевэй «Анда нүхэд» гэжэ оперо, Александр Тиминэй «Хани нүхэсэлэй эхин дээрэ» гэhэн зураг домоглоно.

Россин гүрэнэй эрхэтэн болоод, бидэ, буряадууд, түүхын шэнэ дэбжэлтэ тээшэ бусад олон ажалшан арадуудтай харилсаа холбооной ба хани барисаанай зам нээгээбди гэжэ hайн ойлгонобди. Тэрэнэйл ашаар Россин бүридэлдэородог бусад бүхы арадуудтай алхамаа тэгшэдхэн, аха болохо агуухэ ород арадай хүтэлбэри доро гайхамшагта социалис эпохо хүрэжэ ерэhыемнай манай мүнөөдэрэй зол жаргалта байдал гэршэлнэ бшуу.

Тиихэдээл эгсэ 325 жэлэй саада тээ манай үзэсхэлэн hайханшье hаа, үшөөл зэрлиг, үшөөл хүсэд ээмдэггүй байhан тала дайдада шэдитэ булаг шэнгеэр мүндэлhэн хани барисаанай дэмбэрэлтэ эхин табигдаа бэлэй.

Манай уран зохёолшод, поэдүүд, уран зураашад өөhэдынгөө бүтээлнүүд соо жаргалта hайхан ерээдүйнгөө түлөө суг хамта тэмсэhэн буряад ба ород хүнүүдэй мартагдашагүй образуудые, тэдэнэй хани нүхэсэлые харуулжа шадаа. Уран зохёолшод Х. Намсараев, Н. Балдано, Ч. Цыдендамбаев, И. Калашников, В. Митыпов, поэдүүд Н. Дамдинов, Д. Жалсараев, Д. Улзытуев, уран зураашад Ц. Сампилов, Р. Мэрдыгеев, Д. Дугаров, А. Казанский болон бусадай нэрэнүүдые эндэ дурдалтай.

Ленинскэ национальна политикын ашаар Буряадаймнай уран бэлигтэн хүгжэлтынгөө шэнэ шатада орожо, Совет гүрэнэй бусад арадуудтай ээм ээмээ түшэлсэн, социалис ёhоной шэнэ соёл культура зохёон байгуулна.

Ерээдүйдэ үшөө ехэ амжалта бидэниие хүлеэнэ гэжэ бата этигэнэбди. Тиихымнай түлөө манай дээрэхи хүхэ тэнгэри хододоо сэлмэг, алтан наран бүмбэрсэг дээгүүрнай хододоо толоржо байха ёhотой. Бидэ эб найрамдал эринэ бэшэбди гэжэ мэдүүлхэ зуураа, өөhэдынгөө уран бэлигээр тэрэниие баталхын, мандуулхын түлөө эрмэлзэхэбди.

КПСС-эй найдамтай хүтэлбэри доро агуухэ ород арадтай хани нүхэсэлөө бэхижүүлhэнэйл ашаар урагшаа эршэмтэйгээр дабшахабди, экономикынгоо, эрдэм наукын ба соёлойнгоо хүгжэлтэдэ шэнэ амжалта түйлахабди гэжэ бидэнэр hайн мэдэнэбди.

В. Д. ЛУШИНА, Буряадай гүрэнэй «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай 3-дахи курсын студентка, факультедэй ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь

— Хүндэтэ нүхэд! Республикынгаа ажалшадые түлөөлжэ, баярай суглаанда хабаадалсажа байhан таанадые Россин гүрэндэ Буряад ороной hайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойтой дашарамдуулан, залуу үетэнэй даабаряар амаршалха байhандаа хэмгүй ехэ баяртайб. Түүхэтэ энэ хэрэг хадаа буряад арадай саашанхи хуби заяае тодорхойлhон, эрхэ сүлөөтэ байдал тухай hанал бодолоо бэелүүлхэ ушартань туhалhан байна. Иимэ ехэ удха шанартай хэрэг нэн түрүүн ород арадай туhаламжа, дэмжэлгын ашаар түйлагдаха аргатай болоо.

Агууехэ Октябрь ба ленинскэ национальна политика арад түмэндэ жаргалта байдал асараа.

Совет засагай үедэ республикада соёлой хубисхал бэелүүлэгдээ. Эрдэм ба hургуули, литература болон искусство ажалша түмэнэй баялиг болоо.

Мүнөө Буряадаймнай дээдэ болон дунда тусхай hургуулинуудта 22 мянган хүбүүд, басагад hурадаг юм. Республикын бүхы ажалшадай хахад шахуу хуби дээдэ ба дунда эрдэмтэй болонхой. Олон үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд сугтаа эбтэй зэтэйгээр hурадаг, ажаhуудаг гээшэ. Иигэжэл арадуудаймнай эбдэршэгүй хани барисаан үнэн дээрээ тодорон гарана бшуу.

Совет залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Коммунис парти, манай правительство горитойхон анхарал хандуулжа байдаг.

Эрдэмэй - педагогическа кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхын, студентнэрэй ба ажаллажа байгаа залуушуулай hуудал байдал hайжаруулхын тула жэлhээ жэлдэ ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдадаг гээшэ. Мүнөө республикымнай институдууд болон техникумүүд тааруу зохид байшангууд соо түбхинэнхэй, hуралсалай хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Тэрэшэлэн мүнөө үе сагай спортивна комплекснуудтай, библиотекэнүүдтэй, студентнэрэй hайн хамтын байрануудтай. Тиихэдэ үйлэдбэриин коллективүүдтэй шеф ёhоной хани харилсаануудынь бэхижэнэ.

Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй hургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүд хадаа ургажа ябаа залуу үетэн тухай парти болон правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын тодо гэршэ болобо.

Коммунис партиингаа залуушуул тухай эсэгэ ёhоной шэнэ анхарал оролдолгодо бидэнэр Эхэ орондоо үнэн сэхэ байhанаа харуулха ёhотойбди,—гэжэ үгэ хэлэгшэ саашадань мэдүүлээ.

— Коммунистнуудай, аха нүхэдэйнгөө революционно, дайшалхы болон ажалай ёhо заншалнуудта үнэн сэхэ хүбүүд, басагаднай коммунис общество байгуулха хэрэгтэ өөhэдынгөө горитой хубита оруулхаар бэлэн,— гээд, таанадые найдуулхыемни зүбшөөгыт,— гэжэ тэрэ үгээ түгэсхэhэн байна.

Буряад ороной hайн дураараа Россин гүрэнэй бүридэлдэ ороhоор 325 жэлэй ойн гэрэлтэ hайндэрые гүн гүнзэгы баяр баясхалангай, ажалай болон политическэ дэбжэлтын оршон байдалда республикымнай бүхы ажалшад угтажа байна. Энэ түүхэтэ hайндэртэй дашарамдуулан, КПСС-эй Буряадай областной комитедэй ба Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан зарлагдаа.

Июлиин 7-ной 9 саг. КПСС-эй обкомой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, областной партийна организациин шалгалтын комиссиин гэшүүд, СССР-эй, РСФСР-эй, республикын Верховно Соведүүдэй депутадууд, районуудhаа ерэhэн түлөөлэгшэд—промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүл, Социалис Ажалай Геройнууд, партиин, ажалай, дайнай ветерануud, комсомолшууд, залуушуул, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, энэ hайндэртэ уригдаhан айлшад — РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. И. Казаков, Монголой Арадай Республикын Сэлэнгэ, Булган аймагуудай, Дархан хотын түлөөлэгшэд, хүршэ областьнуудай болон автономито округуудай делегацинууд Соведүүдэй талмайда жагсаалаар ерэбэ.

Холуур сууряатан hүр жабхаланта хүгжэм зэдэлнэ. Хүндэлэлэй харуулда пионернүүд, залуушуул зогсоно. Талмай дээрэ городой хүн зон олоороо сугларанхай.

Республикын хүтэлбэрилэгшэд бүгэдэнэй зүгhөө арадуудай агуухэ багша В. И. Ленинэй хүшөөдэ сэсэг табиба. Залуушуул хангалтаhан хасууриин гүрэмэл шэлбүүhэ хүшөөе тойруулан табина. hүүлээрнь энэ hайхан ёhолол хүндэлэлдэ ирагуу хүгжэм талмай дээгүүр зэдэлнэ.

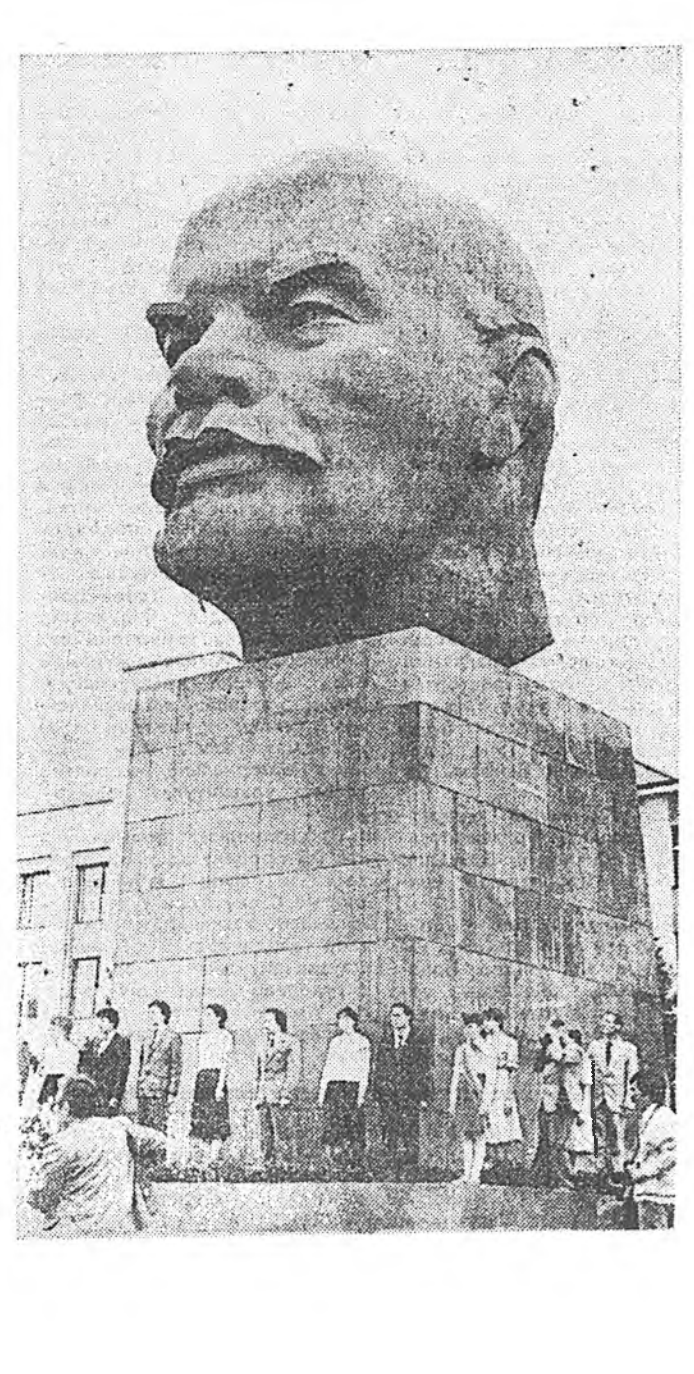

«ХАМТЫН СОЮЗ ДОТОР»

Россин гүрэндэ Буряад ороной hайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойдо зорюулан, республика дотор эмхидхэгдэhэн «Хамтын союз дотор» гэhэн темээр фильмүүд харуулагдаха байна.

СССР-эй арадуудай хани барисаае, республикын мүнөөдэрэй байдалые харуулhан уран hайханай фильмүүд, мүн Совет засаг тогтоохын түлөө элдэб үндэhэ яhатанай хамтын тэмсэлые харуулhан түүхын хуудаhанууд ажалшадта дурадхагдаха юм. Тэрэ тоодо «Узбекфильм» студиин «Золотое руно», «Беларуссфильмын» — «Белые росы», Рижскэ киностудиин — «Самая длинная соломинка», «Таджикфильмын» — «На перевале не стрелять» г. м. болоно.

Буряадай актернуудай хабаадаhан, Буряад орондо буулгагдаhан кинокартинанууд энэ харалгын үедэ шухала hуури эзэлхэ юм. Энэмнай «Ургын hалбарха үедэ», «Алтан гэр», «hүүлшын намналга», «Гурбан наран», «Крик тишины».

«Буряад орон — республикын үдэр», «Буряад орон тухай хөөрөөн», «Уран зураашa Сампилов», «Л. Сахьяновагай үдэрнүүд, сагууд, минутанууд», «Линховоин дуулана», «Час вступления», «Байгал», «Время мыслить экологически», «Түнхэнэй голой аршаангууд», «Баргажан» гэхэ мэтэ хроникально-документальна фильмүүд, кино-журналнууд угаа hонирхолтой.

Манай корр.

Буряадай Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн харалгын залнуудта «Росситай хэтэ мүнхэдөө» гэһэн ретроспективнэ выставкэ нээгдэбэ. Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дурсагдаһан выставкэ зорюулагдаа.

НАНГИН НҮХЭСЭЛЭЙ ҺҮЛДЭ

...Үдэр бүри һайхан энэ байшангай үүдые юрын үдэршье хүнүүд онсохон нэгэ мэдэрэлтэйгээр татажа ородог гээшэ ааб даа. Искусствын шэдитэ оршондо абтахаяа байһан хүнэй ухаан сэдьхэлынь эжэлэнгүй хүлгэдэг бшуу. Харин мүнөөдэр.... Хотымнай үйлсэ гудамжануудта, үдэр бүриимнай ажал хэрэгүүдтэ, зон нүхэдэймнай шэг шарайнуудта —хаа хаанагүй жабхаланта һайндэрэй амисхаалай элеэр мэдэрэгдэжэ байхада, уран зурагай музейн залнуудта ойн баярай выставкэ нээгдэхэнь..

Ойромни зогсоһон хүнүүдэй шарайнуудые адагланаб. Зүб лэ даа! Эдэмнай сагаа үнгэргэжэ ядаһан зон бэшэ. Арадайнгаа үндэһэн искусствоар, уран зураашадайнгаа зохёохы ажалаар үнэн ёһотоор һонирходог һэн тула выставкын нээгдэхэ сагһаа холо урид ерэнхэй, һанамжануудаараа хубаалдан зогсоно ха юм.

— Сампиловай, Мэрдыгеевэй, Дадуевай һүүлэй сагта харуулагдаагүй зурагууд табигдахань гэжэ дуулахадаа, зорюута ерэхэб гэжэ һанаа һэм,—гэжэ буурал сагаан толгойтой ород хүн һамганайнгаа шэхэндэ гүбэд гэнэ. Тэрэнь толгойгоо дохин зүбшөөхэ зуураа, нүгөөдэзэ гарһаань татан, «Ш-ш, харыш!»—гээдхинэ...

Буряадай АССР-эй соёлой министр Д. З. Жалсараев, тэрэнэй орлогшо Ю. Ж. Батуев түрүүтэй республикымнай соёлой зургаануудай түлөөлэгшэд, РСФСР-эй арадай уран зурааша А. В. Казанский, А. Н. Сахаровская, Советскэ Союзай Герой, Россин Федерациин габьяата уран зурааша Г. Н. Москалёв болон выставкые нээлгэдэ хабаадалсаха бусадшье зон сугларагшадые халуунаар мэндэшэлнэ.

— Хүндэтэ нүхэд! Эдэ үдэрнүүдтэ республикамнай жабхаланта һайндэрөө тэмдэглэхэнь. Ойн баярай эдэ үдэрнүүдтэ «Росситой хэтэ мүнхэдөө» гэһэн үргэн ехэ выставкые Буряадаймнай уран бэлигтэнэй дэлгээд байһаниинь дэмбэрэлтэй, һайхан үйлэ хэрэг гээшэ— гэһэн үгэнүүдээр нүхэр Д. З. Жалсараевай бүгэдэндэ хандахадань, халуун альга ташалган зэдэлнэ...

Һүүлээрнь Буряадай Уран зураашадай холбооной партийна организациин секретарь, республикын арадай уран зурааша А. П. Хомяков нээгдэхээ байһан выставкэ тушаа тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэнэ.

Улаан лентэ хайшалагдаба. Баясама һонирхолтой жэгтэй һайхан мэдэрэлдэ абтан, сугларагшад харалгын залнууд руу тэгүүлнэ...

Ородой элитэ ехэ уран зураашадай бүтээлнүүдээр экспозициин нээгдэһэниинь ушартай. Арадайнгаа заншалта искусствые дам саашадань хүгжөөхэ зуураа, Буряадаймнай уран бэлигтэн ородой реалис искусствын онол аргануудые халан абалсаһан байна бшуу. П. Кончаловский, Н. Пластов, А. Руднев, В. Прагер болон бусадай эрхим бүтээлнүүдтэй харагшад эндэ һонирхон танилсаба.

Удаадахи зал соо буряад арадай гар урлалай заншалта искусствын бүтээлнүүд үргэнөөр дэлгээгдэһэн байба. Г. Васильевай, В. Уризченкын бага хэмжээнэй скульпторнууд, Р. Жимбиева, В. Базаров, Т. Тимина гэгшэдэй керамическа бүтээлнүүд, Н. Эрдынеева, С. Ринчинова, Е. Зонхоева гэгшэдэй нооһоор, адуунай дэлһээр нэхэһэн гобеленүүд олоной анхаралые татана. Теэд үнэхөөрөөшье һонирхолтойл — аяар XVIII зуун жэлдэ мэдэгдээгүй мастерай урлан бүтээһэн гуу, шэмхүүргын хажууда Д. Эрдынеев, Б. Бадмаева, Э. Манзаров, Б. Жамбалов мэтын манай үеын билэгтэйшүүлэй хэһэн мүнгэн эд хэрэгсэлнүүд табигдахадаа, уран хэлбэриингээ талаар заахашье дутахагүйгөөр, бүри үлүү һайханаар харагдаха байна бшуу!

Саашаа ябахадаа, буряад уран зурагай искусствын үндэһэ һуури табигшадай бүтээлнүүдтэй дахинаа баясан уулзанабди. Ц. Сампиловай «Хори буряадай хурим түрэ», «Ликбез», «Ленинэй дистиинэ», Р. Мэрдыгеевэй «Баян тала», И. Дадуевай «Үнгэрһэн сагай байдал», Г. Павловай «Агитатор», А. Окладниковай «Финляндида байһан Ленинтэй большевигүүдэй уулзалга» гэхэ мэтын ехэ-ехэ бүтээлнүүд харагшадай халуун һонирхолые үүсхэнэ. Тэрэшэлэн, Д-Н. Дугаров, С. Ринчинов, А. Казанский, А. Сахаровская, Г. Москалёв болон бусад мэдээжэ уран зураашадай, А. Цыбикова, Д. Пурбуев, Ч. Шенхоров, Л. Семёнов, Б. Тайсаев мэтын залуу бэлигтэнэй бүтээлнүүд гүн удхынгаа, түхэл хэлбэриингээ, уран найруулгынгаа талаар онсо шалгаржа харагдаха юм.

Октябриин хубисхалай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, БАМ-ай барилгын һүр жабхаланта темэнүүд уран зураашадай зохёохы ажалда онсо һуурияа эзэлһэн байна. Д-Н. Дугаровай «Бүхы засагые — Соведүүдтэ», «Үнгэрһэн саг» гэһэн триптихнүүд, Г. Москалёвой «һүрөөтэ саг», И. Налабардинай «Балтахинов», К. Дульбеевэй «Буряадай коммунарнуудай түрүүшын хабар» гэһэн тематическа ехэ зурагууд, А. Сахаровскаягай «Совет засагай түлөө» гэжэ нэрлэгдэһэн графическа бүлэг, бусадшье олон бүтээлнүүд түрүүшын темэдэ зорюулагдаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гал дүлөөр соробхилһон жэлнүүд тухай Г. Москалёвой, А. Тиминэй, А. Окладниковай, И. Налабардинай, В. Грищенкын зурагууд һануулна..

Байгал Амарай агуу барилгада зорюулагдаһан бүтээлнүүд ажалай халуун амисхаалаар жэгнэгдэнхэй. Эдэнэй дундаһаа В. Архиповай, Н. Николюгай, И. Стариковай бүтээлнүүдые онсолон тэмдэглэхэ шухала. Тиихэдэ залуу график Б. Тайсаевай түсгаар бэлигтэй, онсо өөрсэ гүйсэдхэхы маягтай хүн байһые графическа хуудаһануудынь, уһан шэрээр бүтээһэн зурагуудынь тодоор гэршэлхэ юм.

Түрэл хизаарайнгаа байгаалиин һайханиие, мүнөөнэй жаргалта үе сагые А. Тимин, А. Окладников, Д-Н. Дугаров, А. Казанский, С. Ринчинов, Ч. Шенхоров, А. Цыбикова, Б. Доржиев мэтын хэдэн үеын зураашад уран бүтээлнүүдтээ харуулһан байна. Иигэжэ эб нэгэдэлэй, хани халуун нүхэсэлэй оршон байдалда ород, буряад арадуудай оюун бэлигтэн искусствын шэдитэ бүтээлнүүдые урлана гээшэл. Тиимэһээ мүнөө дэлгээгдэһэн выставкыешье арадуудаймнай хэлбэришэгүй хани барисаанай нангин һүлдэ мэтээр ойлгоболнай, алдуу болохогүйнь лабтай.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын нээгдээд байха үедэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

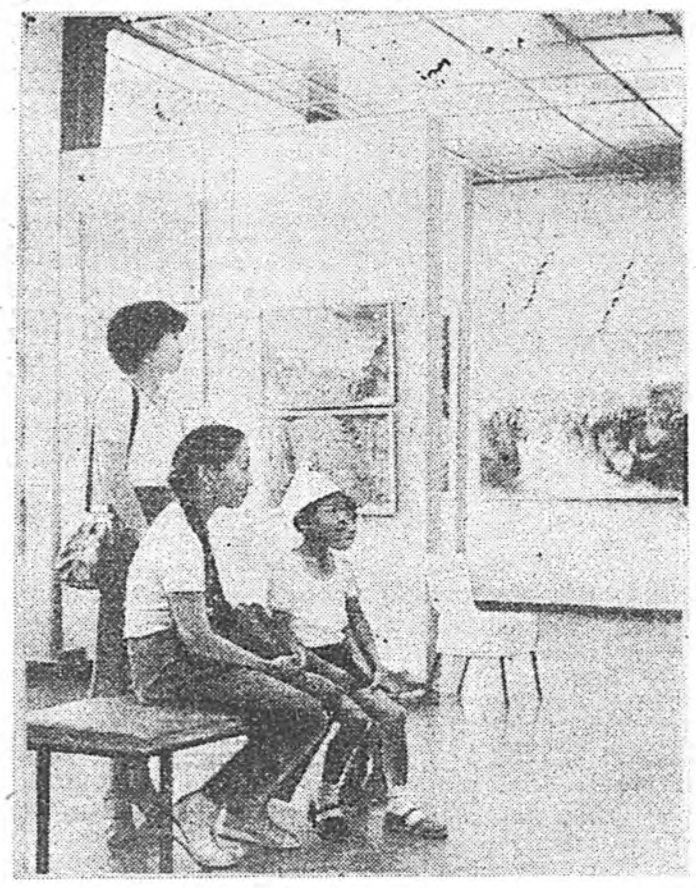

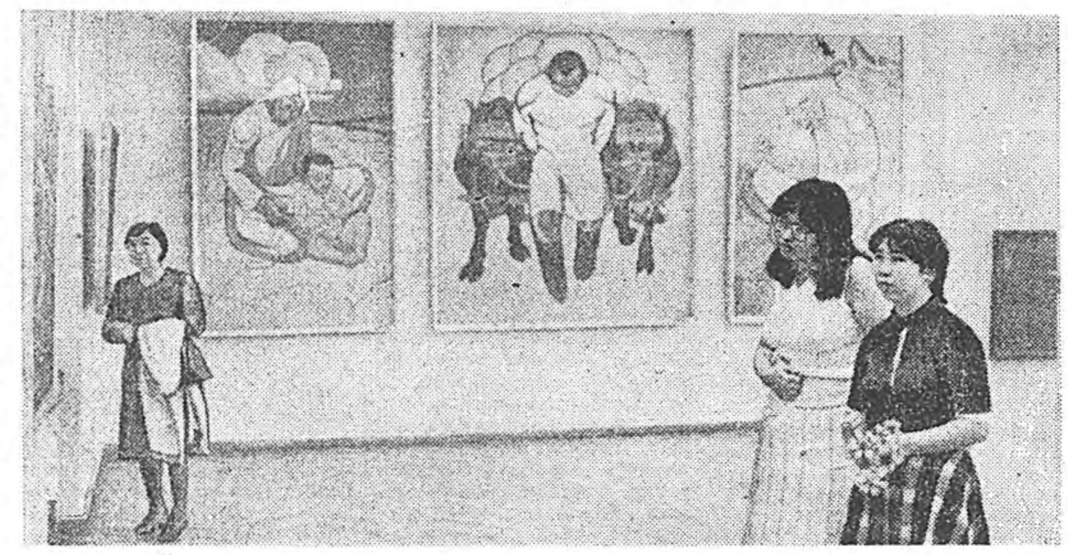

ТАСС-ай МЭДҮҮЛГА

Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха тухай хөөрэлдөөнүүдые эхилхые СССР-эй правительство Холбоото Штадуудай правительствада июниин 29-дэ дурадхаһаниинь мэдээжэ. Тон шэнэ оршон байдалда буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дэлгэрүүлэн тараахагүй гэһэн айхабтар шухала удха шанартай асуудалые шиидхэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Энээниие дары түргөөр бэелүүлээгүй һаа, ядерна дайнай аюулые улам үргэдхэхэ, замбуулинай дайдые хүн түрэлтэндэ үхэлэй аюулай оршон болгохо гэһэн удхатай бшуу.

Үйлэ хэрэгүүдэй иимэ хүгжэлтые бүрин хүсөөр, найдамтайгаар зайсуулхын тула Советскэ Союз элдэб янзын буу зэбсэгүүдые — замбуулинай дайдаһаа добтолго хэхэ хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо хэмэл ододые, ракетэнүүдые унагааха зорилготой замбуулинай дайдада тодхогдон табигдадаг түхеэрэлгэнүүдые, мүн замбуулин соохи объектнүүдые буудажа унагаахын тула газар дээрэ, агаарта гү, али далай соо тодхогдон табигдадаг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хорихо, усадхан үгы хэхэ тухай үгээ ойлгосохые Советскэ Союз дурадхана. Зүгөөр СССР-эй энэ годо һонор дурадхалда США-гай захиргаан бүтэмжэтэй һайн харюу үгэбэгүй. Тиихэдээ замбуулин тухай хөөрэлдөөнүүдые стратегическэ ба Европодохи ядерна буу зэбсэгүүдэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэтэй холбожо, даб дээрэхи эрхэ байдал тогтоохо зам шэлэһэн байна.

Ядерна буу зэбсэгүүд тушаа хөөрэлдөөнүүдые таһалдуулжа, Советскэ Союз болон тэрэнэй союзнигууд тээшэ шэглүүлэгдэһэн шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхожо, американ захиргаан ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые хизаарлаха, хороохо асуудалые шиидхэхэ дурагүй байһанаа элирхэйлэн харуулба. Иимэ оршон байдалда ядерна зэбсэг хизаарлаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхые Советскэ Союзда дурадхаха гээшэ эгээлэй юрын удхатай, оршон байдалтай яашье зохилдохогүй байна. **Ядерна буу зэбсэгүүдэй асуудалнуудые замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулха гэһэн асуудалтай**

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДЫЕ — АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Совет правительствын мэдүүлгые дэлхэйн олониитэ үргэнөөр тайлбарилан шэнжэлхэдээ, замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын тула тодорхой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ талаар Советскэ Союзай США-гай правительствада зорюулһан дурадхал шухала удха шанартай байна гэжэ сэгнэнэ. Совет дурадхалда Вашингтоной үгэйэн харюу тэрэнээ замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха хараатай байһые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ гадаадын хэблэл онсо анхаралаа хандуулна.

Демократическа партиһаа США-гай президентын тушаалда кандидат, США-гай вице-президент байһан У. Мондейл совет дурадхалые дэмжэхэдээ, энэ хадаа бүтэмжэтэй һайн алхам болоно. Тэрэниие США хүлеэн абаха ёһотой гэжэ мэдүүлбэ гээд Америкын **Си-би-эс** гэдэг телекампани мэдээсэнэ. Сагаан байшанда, США-гай гүрэнэй департаментда үнгэргэгдэһэн пресс-конференцинүүд болото дээрээ совет дурадхалда зорюулагдаһан байгаа. СССР-тэй хөөрэлдөөнүүдые хэзээр бэлэн байһан тухайгаа наахануур мэдүүлһэн аад, бодото дээрээ тад ондоо хараа бодол баримталдаг США-гай зонхилогшодой хархис ябуулгануудые американ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд эрид буруушаана.

Тэрээндэ харюу үгэхые оролдожо, Вашингтоной дары түргөөр абаһан хэмжээ ябуулга совет дурадхалнуудта яашье тааранагүй гэжэ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ. Али бүхы хэлсээнэй үнэтэй сэнтэйдэ һэжэглэжэ байһанаа захиргаан мэдүүлхые оролдоно гэжэ **«Нью-Йорк таймс»** газетэ тэмдэглэнэ.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо асуудал тушаа Сагаан байшангай бэелүүлжэ байһан политика шууяа шурхираа гаргаха гэһэн зорилготой гэжэ **«Филадельфия инкуайнер»** газетэ бэшэнэ.

СССР-эй дурадхал саг соогоо оруулагдаба. Ушарынь юуб гэхэдэ, зүүн зүгтэ, баруунай оронуудта иимэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхын түлөө тэмсэнэ гэжэ Японой **«Нихон кэйдзай»** газетэ тэмдэглэнэ. Холбоото Штадуудта үргэн олониитэ буу зэбзэгүүдые бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ гэһэн Рейганэй захиргаанай хараа шэглэлые шүүмжэлнэ.

ЗБ НАЙРАМДАЛАЙ БА БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ ХУРЯАХЫН ТҮЛӨӨ

БЕРЛИН. СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай хамта ГДР эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ гэжэ СЕПГ-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер Франциин Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин (ВКТ) генеральна секретарь А. Кразюкатай эндэ уулзахадаа мэдүүлбэ.

США болон НАТО-гай талаар тэрэнэй союзнигуудай үүдхэжэ байһан хёмороо зүришэлдөөе үргэдхэхэ, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ гэһэн ээрхэг түримхэй политика американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые, Баруун Европын газар дээрэ тараан тодхохо арга олгобо. Эб найрамдалта бүхы хүсэнүүдэй хамтын хүсэлэл оролдолгонуудые энээндэ зүрюугээр элсүүлэн табиха хэрэгтэй гэжэ ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ бүхы хүн түрэлтэндэ шухала удха шанартай үйлэ хэрэг болоно гэжэ хоёр тала тэмдэглэбэ. Энэнь дэлхэйн бүхы районуудта экономическа ба социальна олон тоото асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһалха байна.

ВЕНЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ВЕНЭ. Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэгүүдые хамтаараа хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшадай июлиин 5-да болоһон ээлжээтэ пленарна заседани дээрэ Венгриин Арадай Республикын делегациие хүтэлбэрилэгшэ Я. Петран үгэ хэлэбэ. НАТО-гай оронуудай байгша оной апрелиин 19-дэ абаһан дурадхалнуудые тэрэ эрид шүүмжэлһэн байна.

Эдэ дурадхалнууд Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй мандадай үндэһэ һуурида табигдаһан али али талын аюулгүй байдалда хохидол ушаруулхагүй, нэгэ нэгэеэ дэмжэлгын гол ёһонуудта эдэ дурадхалнууд зүрюу харша байна гэжэ Венгриин түлөөлэгшэ тодорхой жэшээнүүд дээрэ харуулба. Тиигэжэ НАТО-гай оронууд Европын түбтэ сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе һуларуулгада хабаатай бүхы гол асуудалнуудаар нэгэ талаһаа булюу байдалтай болохые оролдожо байнхай. Сэрэгүүдые хороохо ба хизаарлаха талаар таарамжагүй уялгануудые социалис гүрэнүүдтэ баадхаха, буу зэбсэгүүдые хороолгоһоо, бусад шухала асуудалнуудые шиидхэлгэһээ хулжаха гэжэ баруунай оронуудай оролдожо байһыень элирхэйлэн харуулна. Тиихэдээ тэдэнэр нүтөө таладаа яашье таарахагүй хиналтын хэмжээнүүдые дурадхана. Гадна тэдэнэр хөөрэлдөөнүүдтэ үгээ ойлголсохо ябадалые буруу һүргэхые һэдэнэ.

Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй 1983 ондо Венэдэ оруулһан дурадхалнууд хөөрэлдөөнүүдые таһалдалгаһаа гаргахын, үгээ ойлголсохын тула эгээл таарамжатай арга боломжонуудые нээнэ гэжэ ВНР-эй делегациин хүтэлбэрилэгшэ үгынгөө түгэсхэлдэ тэмдэглээ.

ПНР-эй СЕЙМЭЙ СЕССИ

ВАРШАВА. ПНР-эй Сеймэй ээлжээтэ сесси эндэ дүүрэбэ. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский болон республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

1990 он хүрэтэрхи үедэ хүдөө ажахые, эдеэ хоолой промышленностине хүгжөөлгын программануудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байһые депутадууд зүбшэн хэлсэһэн, гэр байра барилгын асуудалнуудые хаража үзэһэн, мүн хэдэн хуулинуудые баталһан байгаа.

ЭКОСОС-ой СЕССИ

ЖЕНЕВЭ. ООН-ой экономическа ба социальна соведэй (ЭКОСОС) сесси эндэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. 54 гүрэнэй түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. Тэдэнэр дэлхэйн экономикын ба уласхоорондын экономическа харилсаанай ямар байһые хаража үзэхэ, мүн уласхоорондын эрдэм-техникын харилсаанай үргэн олон асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна.

МҮНӨӨДЭР — ЗАГАҺАШАНАЙ ҮДЭР

Мүнөө жэлдэ Яруунада хура бороо ехээр орожо, гол горход, Үдэ гол олон газарта эрьеһээ халяад, районой таряашад, малшадта горитойхон һаад хэнхэй. Теэд тэдэнэр зориг хүсэлөө гүйсэд дүүрэн элсүүлэн, хүшэр үеые дабажа байнхай.

Ярууна нютаг үни сагһаа хойшо загаһаар баян гэжэ суутай юм. Республика соогоо эхэ районой загаһашад мүнөөшье түрүү зэргэдэ ябаһаар. Манай корреспондент Б. Цырендылыков Яруунын загаһанай заводой директор Николай Константинович Орловтой, загаһашадай бригадир Владимир Степанович Коваленкоой уулзажа, ажал хэрэг тухайгаа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи габшагай жэлдэ ямар амжалтатай хүдэлжэ байһан тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна. Энэ хөөрэлдөөн доро толилогдобо.

НУУРНУУДАЙ БАЯЛИГЫЕ ГҮЙСЭДӨӨР АШАГЛАХА

— Буряад ороной һайн дураараа Россин гүрэндэ ороһоор 325 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ манай заводой коллектив мүн лэ габшагай оролсон, түсэбтэ даабарияа дүүргэхэ дүүрэн эрмэлзэлтэй хүдэлжэ байна. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй туршада 2600 центнер загаһа бариха түсэбтэй байгаад, мүнөө 300 центнерээр үлүүлэн дүүргэнхэйбди. Заводтомнай загаһа баридаг 3 бригада бии болгогдонхой. Тэдэ бригадануудаймнай хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдэһэн гээшэ. Мүнөө жэлэй түрүүшын хахадта эрхим һайн амжалта коммунист Владимир Коваленкын бригада туйлаа. Тэдэнэр түсэбтэ даабарияа 146 процент дүүргэхэ гү, али 865 центнерэй орондо 1263 центнер загаһа барижа, гүрэндэ тушаагаа. Тиихэдэ Петр Григорьевой бригада түсэбһөө гадуур 35 центнер загаһа бараа.

Манай загаһашадай дунда бэрхэ, ажалдаа дүршэлтэй болоһон хүнүүд олон. Тэдэнэй дунда загаһашан угаараашье алдаршаһан хүнүүд бии. Жэшээнь, Григорьевтоной уг залгамжалан, хэдэн эрэшүүл хүдэлдэг. Григорьев Алексей Егорович, үбгэ эсэгэнь, загаһашадай аха захань байгаа юм. Тэрэнэй хоёр хүбүүд Николай, Иван гэгшэд ажалдаа бэрхэ, дүршэлтэй загаһашад болонхой. Мүнөө Иван Алексеевич Григорьев загаһашадай бригадые хүтэлбэрилнэ. Харин Николай Алексеевичэй хоёр хүбүүд — Петр, Николай гэгшэд мэргэжэл һайнтай загаһашад юм.

Мүн манай бүлэ загаһашан угтай гээшэ хабди. Хоёр аханарни — Василий, Александр гэгшэд 20—30 жэлэй туршада Яруунада загаһашад ябаһан байха. Василий ахамни арба гаран жэлэй туршада директорээр энэ заводто ажаллаад, 1982 ондо пенсидэ гараһан намтартай. Нүгөө аха Александр мүнөөшье ажалһаар.

Загаһанай мэргэжэл тиимэшье бэлэн бэшэ юм гэбэл, алдуу болохогүй ёһотой. Нуурта, далайда дуратай хүнүүд манай мэргэжэл шэлэдэг гү гэжэ һанагшаб... Манай эндэхи эрхэ байдалай ёһоор ажалаймнай ехэнхи сагынь шэмэрүүн үбэлэй жабарта нуур дээрэ үнгэрдэг гээшэ. Үглөөгүүр эртэлжэ, нуурта гараад, мүльһэ сооложо, губшуурнуудаа табидагбди. Ажалаймнай үдэр үдэшын харанхы болотор үргэлжэлдэг юм. Нэгэ үдэр соо хоёр дахин нуурта губшуураа табижа татадаг байнабди. Урдандаа шаргатай мориндоо губшуураа тээгээд, ябагдадаг байһан гээшэ. Харин мүнөө трактор, техникэтэй болонхойбди. Мүльһэ соолодог тусхай оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэ нэгэ трактортаа тодхонхойбди. Нүгөө тракторнай дулаалһан нүүдэл бүүдхэ шэрэдэг юм. Тэрэ хадаа загаһашадаймнай байрань болоно...

Мүнөө би манай хөөрэлдөөе саашань үргэлжэлүүлхыень загаһашадай бригадир Владимир Коваленкые уринаб.

—Загаһашадай байра байдал, ажалай зэр зэмсэг, хэрэгсэлнүүд тад ондоо болоожо байнхай. Жэшээнь, урдань юрын пумаажан утаһаар бүтээһэн губшуурнууд мүнөө капрон утаһаар оёгдодог болоо. Нуур дээрэ мүльһэ сооложо, ашаг урэгүй хүдэлмэри хэжэ байхагүйн тула, загаһанай баймаар газарыень тухайлха хэрэгтэй юм. Энээниие дүй дүршэлтэй болоһон хүнүүд мэдэдэг гээшэ.

Ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхэ зорилгоор бидэ бүгэдэндэ һайшаагдаһан хамтын подрядай гуримаар ажалланабди. Тиихэдээ ажалда хабаадаһанай коэффициент хүн бүхэндэ гаргахада таарамжатай байна. Энэ ушарһаа ажалай журам хазагайруулха ябадал үсөөрөө. Бригадымнай ажалай бүтээсэ эбтэйгээр, нэгэ эрмэлзэлтэйгээр хүдэлһэнһөө нэн түрүүн дулдыдана. Манда даалгагдаһан техникэдээ гамтай, нарин байха хэрэгтэй. Бригададамнай 14 хүн, тэдэнэй ехэнхинь бэе бэеэ һэлгэжэ шададаг.

— Урда жэлнүүдтэ заводтомнай загаһашадай 5 бригада хүдэлдэг байһанаа, мүнөө 3 болонхой. Зүгөөр коллективтэмнай үгтэһэн даабарияа бидэ һайнаар дүүргэжэ шадаабди, — гэжэ саашань манай хөөрэлдөөе заводой директор Н. К. Орлов үргэлжэлүүлбэ. Хамтын подрядта ороходоо, үйлэдбэриин нөөсэ, арга боломжонуудые бэдэрһэн байнабди. Үсөөн бригада хүдэлдэг болоходоо, губшуурайнгаа хэмжээень ехэ болгообди. Ажалай журамда ехэ анхарал хандуулнабди. Энээн дээрэһээ загаһашадаймнай салин хүлһэншье яһала нэмээ гээшэ. Хүн бүхэниие материальна, моральна талаар урмашуулга һайжарна.

Продукциингаа өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр хямдаруулха гэһэн партиин табиһан зорилгые бэелүүлхын тула даалгагдаһан техникэдээ гамтайгаар ханданабди. Түлишын материалнуудые алмалгын асуудалаар ажал ябуулагдана. Ажалай һүүлээр тракторнуудаа ондоо тээшэнь эльгээхэ, гүйлгэхэ ушар оголон хоригдоо. 1983 оной дүнгөөр заводоймнай сэбэр олзо 406,1 мянган түхэригтэ хүрөө юм. Харин түсэбэй ёһоор 300 мянган түхэриг абаха ёһотой байгаабди. Энэ олзомнай үнэтэй үүлтэрэй пелядь гэжэ загаһа үсхэбэрилһэнэй ашаар абтана гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Бага, Ехэ Яруунын, Нарһатын, Иисэнгын, Ута нуурнуудта анхан сагһаа загаһан яһалал элбэг байһан. Зүгөөр эдэ нуурнуудта нютагай үүлтэрэй алагана, ялаагана, сурхай, хөөлэнтии бии юм. Пелядь загаһан сиг түрэлэй болодог. Нүгөө лещ тад ондоо түрэлэй, тэрэ загаһан манай нуурнуудта ехэ үдэсэгүй байшоо. 1960 оной эхеэр тэрэнэй түрьһэн эндэмнай асарагдаһан байгаа. Мүнөө нуурай зарим газарта һүрэгынь гэнтэ гэнтэ байдаг юм. Сазан загаһа үдхэлгөөр туршалга хэгдэжэ, Амарай областьһоо асарагдаһан байна. Баһал олоор үдөөгүй байһаар.

Пелядь загаһанай үдэхэ газар Нарһатын нуур таарамжатай гэжэ үнгэрһэн жэлнүүд харуулса. Нэгэ-хоёр жэл болоод, тэрэнэй түрьһэ Нарһатын нуурта табидаг байнабди. 3 жэл шахуу болоод, загаһанай промышленна барилга хэжэ эхилхээр болоно.

Зунай сагта загаһа барилгамнай бага болоно. Юуб гэхэдэ, һая баригдаһан нойтон загаһа хүргэжэ хадагалха арга боломжо үгыдэнэбди — гэжэ Яруунын райсоюзай хүтэлбэрилэгшэд хэлэдэг байна. Манай заводто загаһа хатаандабһалалгын цех бии аад, хүсэндөө үшөө ороодүй. Оньһожоруулгын зарим аппарадууд дуталдана.

Энэ хөөрэлдөөмнай Ехэ-Ярууна нуурай баруун эрьедэ һууриjаһан загаһашадай поселогто болоһон байна. Районой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө эндэ загаһашадай байра байдал һайжаруулха талаар яһала хэмжээнүүд абтажа байнхай.

Хоёр айлай байха хоёр квартира барижа дүүргэгдээ. Үшөө түс бүридөө гурбан комнатотой хоёр гэр бүтэжэ байнхай. Эндэ һайн клуб бии, айл бүхэндэ телевизор, радио орон соомнай болоожо байһан һонинуудые дуулгана.

Яруунын загаһанай заводой коллектив КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ өөрынгөө хубитые оруулхые эрмэлзэн, габшагайгаар ажаллажа байна.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, Н-00503. Заказ № 157. Индекс 04